

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ADLİ TIP ANA BİLİM DALI

2006-2007 YILLARI ARASINDA TERÖR SUÇU İŞLEDİĞİ
İDDİA EDİLEREK ADANA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE
İNTİKAL ETTİRİLEN ÇOCUKLAR

SERDAR KÖKVER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMANI

PROF DR. NECMİ ÇEKİN

ADANA -2010

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ADLİ TIP ANA BİLİM DALI

2006-2007 YILLARI ARASINDA TERÖR SUÇU İŞLEDİĞİ
İDDİA EDİLEREK ADANA EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜNE
İNTİKAL ETTİRİLEN ÇOCUKLAR

SERDAR KÖKVER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMANI

PROF DR. NECMİ ÇEKİN

Bu tez, Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından TF2009YL6
nolu Proje Olarak Desteklenmiştir.

Tez No:

ADANA -2010

TEŞEKKÜR

Araştırmamın planlanmasında ve yürütülmesinde yardımlarını esirgemeyen her konuda destek olan ve gerekli düzeltmeleri yapan, bilgisinden ve yorumlarından faydalandığım çok değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Necmi ÇEKİN'e teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her konuda istifade ettiğim Prof. Dr. Mete GÜLMEN'e, Prof. Dr. Behnan ALPER'e, Doç. Dr. Ahmet HİLAL'e teőekkürlerimi sunarım.

Eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen Şube Müdürüm Fahri AKTAŐ'a, Şube Müdürlerim Erhan YILDIRIM ve Yusuf Ziya TOPRAK'a ve tüm Şube personeline teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmamın her aşamasında manevi yardımını gördüğüm aileme sonsuz teşekkür ederim.

Tez çalışmamı TF2009YL6 nolu proje olarak destekleyen Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'ne maddi katkılarından dolayı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	
TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
ŞEKİLLER DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
1.GİRİŞ VE AMAÇ	1
2.GENEL BİLGİLER	3
2.1. ÇOCUK	3
2.1.1. Çocuk Gelişimi	4
2.1.1.1. Çocuk Gelişiminde Ailenin Etkisi	5
2.1.2. Çocukların Suça Sürüklenmesi ve Risk Altında Bulunan Çocuklar	7
2.2. ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ	9
2.2.1. Fiziksel İstismar	10
2.2.2. Duygusal İstismar	11
2.2.3. Cinsel İstismar	12
2.2.4. Ekonomik İstismar	12
2.3. SUÇ	13
2.4. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ	14

2.4.1. BİREYSEL NEDENLER	15
2.4.2. ÇEVRESEL NEDENLER	16
2.4.2.1. AİLE ÇEVRESİ	16
2.4.2.1.1. Parçalanmış aile	18
2.4.2.1.2. Anne Baba ve Çocuk İlişkileriyle Ailedeki Disiplin	19
2.4.2.1.3. Ailede Suçlu Bireylerin Bulunması	21
2.4.2.1.4. Ailenin Ekonomik ve Konut Durumu	21
2.4.2.1.5. Ailenin Eğitim Durumu	22
2.4.2.2. GÖÇ	22
2.4.2.3. Türkiye’de Göç	23
2.4.2.4. Göçün Nedenleri	27
2.4.2.4.1. Ekonomik Nedenler	28
2.4.2.4.2. Kan Davası	29
2.4.2.4.3. Terör	30
2.4.2.5. Göçün Etkileri ve Sonuçları	31
2.4.2.6. ARKADAŞ ÇEVRESİ	32
2.4.2.7. OKUL ÇEVRESİ	32
2.4.2.8. İŞ ÇEVRESİ	33
2.4.2.9. TERÖR	34
2.4.2.10. Terörün Unsurları	35
2.4.2.10.1. İdeolojik Unsur	35
2.4.2.10.2. Terör Örgütü Unsuru	36
2.4.2.10.3. Şiddet Unsuru	36

2.4.2.11. Terörizm	37
2.4.2.12. Terörün Amaçları	39
2.4.2.13. Terörün Nedenleri	40
2.4.2.14. Türkiye’de Terörün Tarihi Gelişimi	41
2.4.2.15. Ülkemiz İçin Önemli Problem; Terör Suçları	43
2.5. YASAL DÜZENLEMELER	43
2.5.1. Yasal Mevzuatta Çocuk	43
2.5.1.1. Anayasa’da Çocuk	43
2.5.1.2. Türk Ceza Kanununda Çocuk	44
2.5.1.2.1. 12 Yaşını Bitirmemiş Olanlar	44
2.5.1.2.2. 12-15 Yaş Arası Olanlar	44
2.5.1.2.3. 15-18 Yaş Arası Olanlar	44
2.5.2. Uluslar Arası Mevzuatta Çocuk	45
2.5.2.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi	45
3. GEREÇ VE YÖNTEM	46
4. BULGULAR	47
5. TARTIŞMA	54
6. SONUÇ ve ÖNERİLER	65
7. KAYNAKLAR	68
ÖZGEÇMİŞ	73

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Çocukların yıllara göre yaş değişkenine ait histogramları

Şekil 2: Çocukların cinsiyete göre dağılımı

Şekil 3: Çocukların işledikleri iddia edilen suç türlerine göre dağılımı

Şekil 4: Çocukların tutuklanma durumuna göre dağılımı

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1: Türkiye’de bölgeler itibariyle göç ve gelir oranları

Tablo 2: Çocukların yaş değişkenine ait tanımlayıcı istatistikler

Tablo 3: Çocukların cinsiyet değişkenine göre dağılımı

Tablo 4: Çocukların nüfusa kayıtlı oldukları yere göre dağılımı

Tablo 5: Çocukların işlemiş olduğu iddia edilen suçların meydana geldiği yere göre dağılımı

Tablo 6: Çocukların işlediği iddia edilen suçların türüne göre dağılımı

Tablo 7: Çocukların iddia edilen örgüt türüne göre dağılımı

Tablo 8: Çocukların tutuklanma durumlarına göre dağılımı

ÖZET

2006-2007 Yillari Arasinda Terör Suçu İşlediği İddia Edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü'ne İntikal Ettirilen Çocuklar

Geleceğin yetişkinleri olan çocukların, her türlü olumsuzluklardan korunmaları ve uygun şartlarda gelişimlerinin sağlanması gereklidir. Çocuk suçluluğu, yasal olarak sınırlandırılmış olan ve çocuklarda birçok olumsuz etkenin birleşimi sonucunda ortaya çıkan davranışlardır.

Çocuklar, henüz gelişim aşamasında bulduklarından, duygularıyla ve hisleriyle hareket edebildiklerinden dolayı yapmış oldukları eylemlerin sonuçlarını yeterince kavrayamamaktadırlar. Buna birtakım bireysel ve çevresel sebepler de eklenince çocuk, toplum tarafından uygun görülmeyen davranışlara yönelebilmektedir. Çocukların, son zamanlarda bazı terör örgütlerinin amaçlarını gerçekleştirme konusunda istismar edildikleri anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada çocukların terör suçuna yönelme nedenlerinin ortaya konulması ve çözüm önerileri getirilmesi amacıyla, Adana Emniyet Müdürlüğü tarafından terör suçu işlediği iddiasıyla haklarında işlem yapılan çocukların özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. 102 çocuğun işlemiş olduğu iddia edilen suç özellikleri ortaya konulmuştur. Çalışma sonucunda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocuklarda en çok suç işlenen yaşı 17 olduğu, suç işlediği iddia edilenlerin %88,2'sinin erkek olduğu, %22,5'inin Siirt nüfusuna kayıtlı olduğu, en çok %27,5 ile Tepebağ mahallesinde suç işlendiği, en çok %39,2 ile kanunsuz gösteri suçunun işlendiği, çocukların %99'una bölücü terör örgütüne üye olmak iddiası ile işlem yapıldığı ve %83,3'ünün tutuksuz yargılanmaya başladığı görülmüştür.

Çocukların suç olgusundan korunabildikleri, terör örgütlerinin suistimaline maruz bırakılmadıkları, toplumsal yaşama sorumluluk sahibi bireyler olarak katılabildikleri bir yaşam sağlamak adına, anne-baba, toplum ve devletin yükümlülükleri bulunmaktadır. Çocukların işlemiş oldukları suç sonrası rehabilitasyon hizmetleri

yaygınlaştırılmalı, terör suçları da dâhil olmak üzere çocuklar için kurulan mahkemelerde yargılanmalı ve alternatif cezalardan faydalanmaları sağlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk Suçluluğu, İhmal ve İstismar Boyutuyla Terör, Terör Suçluluğunda Etmenler, Adana'da Çocukların Terör Suçluluğu

ABSTRACT

Children That Have Been Taken To The Directorate Security Of Adana With The Claim Of Committing The Crime Of Terrorizm in 2006-2007

It is necessary that children who are adults of the future should be protected from every negative things and be raised at suitable conditions. Children criminality, are the behaviours which are limited legally and comes out at the end of the combination of a lot of negative factors at children.

Because they are at the growing stage, children can not get results of their actions they make since they can behave through their emotions and feelings. When some personal and environmental factors are added to this, the child may go towards the behaviours that are not accepted by the community. It is understood recently that children are exploited to realize the aims of some terror organs.

At this work, to bring up the reasons of children's going towards terror crimes and to put forward the suggestions of solutions, the features children who are operated due to terror crime by Adana Police Headquarters have been determined. The features of crime that 102 children have been claimed to do were presented. At the end of this work, at the children operated due to terror crime, it was seen that 17 is an age at which crimes are most repeated, %88,2 of the of the people claimed to be guilty is men, 22,5 of them are from Siirt, with the percent of 27,5 the crime is mostly done in Tepebağ, with the percent of 39,2 mostly illegal performing crime have been done, % 99 of the children have been operated due to being a member of the terror organs and %83,3 of them have been judged without getting arrested.

To support a life in which children are protected from crime, they aren't subject to the exploit of terror organs, they can join life as responsible individuals, parents, community and the state has duties. Rehabilitation services dealing with the after period of the crime should be widespread, children should be judged at the children courts in addition to the terror crimes, and the children should use the alternative punishments.

Key Words: Juvenile Delinquency, Terror with the Dimension of Negligence and Exploiting, Factors at the Terror Criminality, Terror Criminality of the Children in Adana

1.GİRİŞ VE AMAÇ

Tarih boyunca insanlar belli kurallara bağlı olarak yaşamışlardır. Din kuralları, Etik kurallar, Ahlak kuralları, Hukuk kuralları bunlardan birkaçıdır. Bu kurallara uyulmadığı zaman, karşılığında çeşitli yaptırımlar bulunmaktadır. Suç, bu kurallardan Hukuk kurallarına uyulmaması durumunda ortaya çıkmakta ve ceza kanunlarına göre karşılığı bulunmaktadır. Suçun üzerinde en çok uzlaşılın tanımlarından birisi; ceza kanunu tarafından yasaklanan davranış olduğudur. Çocuk suçluluğu ise; 18 yaş altındaki yaş grubu içerisinde bulunan çocukların dâhil oldukları her türlü suça denilmektedir. Çocuğu suça iten nedenler çok çeşitlidir. Bu nedenler arasında en önemlileri ailesel nedenler, çevresel nedenler ve çocuğun bireysel özellikleri olarak sıralanmaktadır. Çocuk suçluluğunun, tüm suçlara oranla, eskiye nazaran arttığı görülmektedir.

Türkçedeki karşılığı ‘yıldırma, korkutma’ olan terör kelimesi Fransızca Petit Robert Sözlüğünde ‘bir toplumda bir grubun, halkın direnişini kırmak için meydana getirdiğı ortak korku’ anlamında yer alırken, Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğünde ‘kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yıldınlık saçan şiddet hareketleri’ olarak belirtilmektedir. Terör, çocuklarda kaygı, gençlerde ise genel bir güvensizlik hissine neden olmaktadır. Terör, herkes gibi çocukları da etkilemekte, hatta çocuklara yetişkinlerden daha fazla zarar vermektedir. Terör, bu ortamda yaşamak durumunda kalan çocuklarda; korkak bir kişilik meydana getirmekte, ileride kimliksiz bir toplumun oluşmasına sebebiyet verebilmektedir. Çocuklar, gelişimlerinin henüz yeterli seviyede olmamasından dolayı, yapılanları ve etkilerini, kendi geleceklerini nasıl etkilediklerini anlayamamaktadırlar. Türkiye’de artan çocuk suçluluğuna paralel olarak, Adana ilinde de çocuk suçluluğunun arttığı görülmektedir.

Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’nin 19, 34 ve 39. maddelerine göre ise; Devlet çocuğu, ana babanın ya da çocuğun bakımından sorumlu başka kişilerin her türlü kötü davranışından korumalı, olumsuz davranışlarla karşı karşıya bulunan çocukların tedavisini amaçlayan programlar hazırlamalıdır. Bununla birlikte Devlet, yasal düzeyde önlem almasının yanı sıra aileleri, çocuk gelişimi ve psikolojisi konularında da

bilinçlendirmelidir. Bunun için televizyon, gazete, radyo, internet gibi kitle iletişim araçlarından yararlanılarak konunun önemi anlatılmalı, ailelere rehberlik edilip çözüm önerileri getirilmelidir.

Gelişmiş ülkelerde suçla mücadele etmenin en etkili yollarından birisi, suçun oluşmadan önüne geçilmesi, yani suçun önlenmesidir. Bu durum çocuk suçluluğu içinde geçerlidir.

Bu çalışmada; ilimizde terör suçları kapsamında Adana Emniyet Müdürlüğü'ne intikal ettirilen çocuklar ile ilgili verilerin gözden geçirilmesi, çocukların işledikleri iddia edilen terör suçları ve önlenmesine yönelik değerlendirmelerin yapılması amaçlanmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. ÇOCUK

Çocuk kelimesiyle ilgili kaynak taraması yapıldığında, bir uzlaşının olmadığı görülmektedir. Çocuk kavramı, toplumdaki topluma, zamandan zamana değişen bir kavramdır. Bugün bile herkesin üzerinde görüş birliğine vardığı, çocuğun net bir tanımı yapılabilmemiş değildir¹. Gelişim psikologlarına göre; 12 yaşından 14 yaşına kadar olan kişiler çocuk olarak değerlendirilmekte, 14-21 yaş arası ise ergen kapsamına alınmaktadır. Ancak bu ayırım hukuk sistemlerine girmemiş, 18 yaşına kadar herkes çocuk olarak kabul edilmiştir. Türk dil kurumuna göre ise çocuk: küçük yaştaki oğlan veya kız olarak tanımlanmıştır².

14 Eylül 1990 tarihinde ülkemizin de imzaladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesinde, çocuğa uygulanabilecek olan yasaya göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır, hükmü ile çocuğun tanımı yapılmıştır.

Avrupa Sosyal Şartı'nın 7. Maddesinde, 15 yaşından küçükler için çocuk, 15-18 yaş arasında bulunanlar için genç kavramı kullanılmaktadır. ILO Sözleşmelerinde, 15 yaşından küçükler için çocuk sözcüğünün kullanıldığı görülmektedir. Türk İş Hukukunda yer alan ve çocuklardan söz eden hükümlerde ise 18 yaş, çocuk yaş grubunun üst sınırı olarak belirtmektedir. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu 12 yaşından küçüklerin çalıştırılmasını yasaklanmış, böylelikle 12 yaşından küçüklerin çocuk olarak kabul edildiği değerlendirilmiştir³. Medeni Kanuna göre reşit olma yaşı 18'dir. Türk Ceza Kanununa göre suçlu çocuk kavramı, 18 yaşını bitirmemiş kişiler için kullanılmakta, 18 yaşından küçükler çocuk olarak kabul edilmektedirler. Mevzuatta çocuğun yaş sınırı ile ilgili fikir birliği oluşmasa da hukuktaki reşit olma yaşı, çocukluğun üst sınırını belirleyen yaş olarak dikkate alınmaktadır³.

Gelişim psikolojisine göre çocukluk, 14 yaşlarına kadar olan süreyi kapsamakta, bu yaştan sonra ergenlik döneminin başlamasıyla birlikte psikolojik açıdan çocukluğun sona erdiği kabul edilmektedir. Yörükoğlu, süt çocukluğu, özerklik, oyun, okul, ergenlik olarak

belirlediği çocukluk sınıflandırmasında, ergenlik dönemini 12-21 yaşları arasında tanımlamaktadır. Polat ise oyun ve okul dönemi arasında okul öncesini vurgulamakta ve ergenliği kızlarda 18, erkeklerde 20 yaşında bitirmektedir. Ergenliğin başlangıcı ırk, iklim, toplum ve ekonomik koşullara göre değişiklik göstermekle birlikte genellikle kızlarda 13, erkeklerde 14 olarak kabul edilmiştir⁴.

20. yüzyılda yaşanan gelişmeler insanı mutlu edici niteliktedir. Filozofların, araştırmacıların, hukukçuların, eğitimcilerin çocuklarla ilgili incelemeler yapmaları, gelişimleri ve hakları konusunda fikirler ileri sürmeleri nedeniyle bu yüzyıl 'Çocuk Yüzyılı' olarak adlandırılmıştır⁵.

2.1.1. Çocuk Gelişimi

Çocuk sahibi olmak ve çocuğu yetiştirmek zevkli ancak bir o kadar da zor bir iştir. Çocuğu yetiştirirken karşılaşılan sorunların birçoğunun bilgisizlik ve tecrübesizlikten kaynaklandığı bilinmektedir. Çocuk gelişiminde önemli olan, çocukların sağlıklı ve istenilen niteliklere sahip bireyler olarak yetiştirilmeleridir. Birçok anne-baba çocuklarını, kendi ebeveynlerinden gördükleri gibi yetiştirmek istese de, çocukların, büyüklerin yaşadığı dünyadan çok farklı bir dünyada yaşayacaklarının bilinmesi gerekir.

Her kültür kendini devam ettirecek nesiller yetiştirmek ister. Anne-babalar kendi yetiştikleri kültüre göre ve bu kültürün değerlerine göre çocuklarında görmek istedikleri davranışları öğretip, onlardan bu davranışları sergilemelerini beklerler. Ancak çocuğun dünyası ile yetişkinin dünyası birbirinden farklı olduğundan, çocuğun öğrenmesi ile yetişkinin öğrenmesi de birbirinden farklı olacaktır. İyi bir eğitim alan, kendini özgür ve değerli hissedenden çocuğun gelişimi diğerlerine nispeten daha rahat ve kolay olacaktır.

Çocukların ilerleyen yaşamlarında sağlıklı birey olabilmeleri için gelişimlerinin ömür boyu devam etmesi gereklidir. Her ne kadar kişilik gelişiminin ömür boyu devam ettiği kabul edilse de, kişiliklerinin gelişimi için asıl önemli olan dönem çocukluk dönemidir. Yapılan araştırmalar ailenin çocukları üzerindeki ilk etkilerinin çok önemli olduğunu göstermektedir. Çocuk, okul öncesi dönemde sosyal birey olmayı öğrenirken aynı zamanda kendisine örnek

alacağı bir model belirler. Bu model yakın çevresinden, aile ya da akrabalarından birisi olacak, model alınan kişinin olumsuz davranışları çocuğu da olumsuz olarak etkileyecektir.

Birçok insan küçük yaşlarda suçluluk kategorisine girdiği halde, önemsiz sayılan ufak suçları işlemiş olabilir. Buna örnek olarak komşunun bahçesinden izinsiz meyve almak gösterilebilir. Ancak bu, çocukların gelecekte suç işleyecekleri ve suçlu birey olacakları anlamına gelmez. Gelişim süreci içinde çocukların büyük bir bölümünün toplumsallaşmada ve çevreye uyumda denge sağladığı görülmektedir⁵.

Çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi için, anne-babası tarafından çocuğun gelişim dönemlerinin ve özelliklerinin iyi bilinmesi gerekir. Zira çocuk, erişkinin küçük bir modeli olmamakta, onu büyüklerden ayıran önemli ayrıntıların da olduğu bilinmektedir. Çocukların yetişkinlere oranla çok daha çabuk öğrendikleri, aile içerisinde anne-baba ve kardeşlerle olan ilişkilerde olumsuz bir durumun onları kolaylıkla etkilediği unutulmamalıdır.

2.1.1.1. Çocuk Gelişiminde Ailenin Etkisi

Küreselleşme ve rekabetin hızlandığı modern hayat tarzında ailelerin çocuklarına ayırdıkları zaman ve ilgi giderek azalmaktadır. Anne ve babalar iş temposu ve birtakım beklentiler sebebiyle ebeveynlik görevlerini arka plana itmektedirler. Çocukları bir tüketici olarak gören ticari anlayış ise anne-babanın yerini bilgisayar oyunları ve eğlence ürünleri ile doldurmaktadır. Çocuklarına daha iyi maddi imkânlar sunmak için pek çok fedakârlığa katlanan bazı ailelerin, maalesef onların eğitim ve öğretimlerinde ihmalde buldukları görülmektedir⁶.

İnsan yaşamı bir bütündür. Bu yaşantının çeşitli aşamalarında insanlar; bedensel, zihinsel ve sosyal yapı olarak değişiklikler gösterebilirler. Hayatın ilk yıllarında temeli atılan gelişim, çocuğun ilerleyen yıllardaki yaşamını önemli ölçüde etkileyecek olan bir süreçtir. Çocuk, büyüme, gelişme ve olgunlaşma sürecinde birçok insanla etkileşim içerisinde bulunur. Bu süreçte ilk olarak tanıdığı anne, baba ve kardeşlerinden, ilerleyen zamanlarda arkadaşları ve öğretmenlerinden etkilenmemesi mümkün değildir. Her çocuk öncelikle aile bireylerinin davranışlarına özenmekte, ailelerin olayları ve çevreyi değerlendirip yaklaşımlarına göre; iyi, güzel, kötü, çirkin gibi değer yargılarını öğrenmektedir⁶. Çocuk birlikte olduğu bu insanlardan, olumlu olabildiği gibi olumsuz olarak da etkilenebilir. Sevgi, hoşgörü, güven, ortamında yetişmiş bir çocuk, kendine güvenen, olumlu bir birey olacak, bunun yanında

olumsuz yaklaşıma maruz kalan çocuk, gelişim sürecinde yaşadıklarından dolayı uğradığı olumsuz davranışların izlerini üzerinde taşıyacaktır.

Eğitim ve sevgi ailelerin çocuklarını yetiştirirken verecekleri en önemli yaklaşımdır. Çocuklarını eğiten aileler onları bu süreçte çok fazla sıkmamalı, koymuş oldukları kurallarla bunaltmamalıdır. Bu noktada onları sıkamak belki uysal ve sessiz olmalarını sağlasa da çocuklarda kendilerine olan güvenin önüne geçen en önemli unsurlardan birisi olacaktır. Bunun tam tersi olan gevşek eğitimde olumlu bir yaklaşım biçimi değildir. Bu şekilde yetiştirilen çocukların ise sabırsız ve anlayışsız oldukları gözlenmektedir. Aynı şekilde çok fazla sevgi ya da sevginin az olması da çocuk eğitiminde olumsuz davranış yöntemlerindedir. Aşırı sevgi ortamında yetişen çocuklar birilerinin onlara her zaman destek çıkacağını düşünmekte bu da kendilerine olan güvenin yetersiz kalmasına sebep olmaktadır. Sevginin yetersiz olması durumunda ise çocukta, etrafa karşı güvensiz duygular oluşabilecektir.

Her çocuk ergenleşme sürecinde ailesi ile birtakım anlaşmazlıklara düşebilir. Bunun büyüme çağındaki bir ergen için normal olarak görülmesi gereklidir. Hatta bazı çocuklar bir dönem başka bir ailenin çocukları olarak doğmuş olmak istediklerini anne ve babalarına ifade edebilirler. Bu ve benzeri durumlarda anne ve baba anlayış ile sevgilerini çocuklarından esirgememelidir. Ergenlik yıllarında çocuklarının zor ve sorunlu ilişkilerine sabırla yaklaşp sağlıklı ilişkilerini sürdürebilen ebeveynler, ilerleyen yıllarda çocukları büyüdükçe daha mutlu dönemler geçirebilecek, onların topluma faydalı bireyler olmasında daha şanslı olacaklardır⁶.

Ailede çocukların yetiştirilme sürecinde ebeveynler kimi zaman bilerek, kimi zaman da bilmeyerek çocuğun gelişimini engelleyecek ya da duraklatacak davranışlar gösterebilmektedir. Bu davranışlar bazen çocuğa yönelmiş şiddet biçiminde, bazen de çocuğu dikkate almama, gerekli özeni göstermeme gibi ihmal şeklinde ortaya çıkabilmektedir⁷. Her anne baba çocuklarının fiziksel, duygusal ve zihinsel yönden sağlıklı olarak büyüüp gelişmesini istediğinden bu tür davranışlardan kaçınmaları gereklidir. Geleceğimiz olan çocukların sağlıklı olarak büyüebilmesi, ailesinin olduğu kadar toplumunda beklentilerindedir.

2.1.2. Çocukların Suça Sürüklenmesi ve Risk Altında Bulunan Çocuklar

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 1. Maddesine göre ‘Daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır’ denilmektedir. Çocuk suçluluğu, 18 yaşın altındaki yaş grubuna dâhil çocukların karıştığı her türlü suça denilmektedir. Yasal mevzuatlara göre, fiziksel ve zihinsel yönden gelişimlerini henüz tamamlayamamış olan ve çocuk olarak tanımlanan bu grubun, diğer insanlara göre daha fazla ilgiye ihtiyaçları bulunmaktadır. Çocukların kanunlara göre farklı kategoride değerlendirilmelerinin nedeni, yapmış oldukları fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını kavrayamama ihtimalleridir. Gerçektende suç işleyen çocukların önemli bir kısmı, işlemiş olduğu suçu kabul etse dahi sonuçlarını değerlendirme yetenekleri henüz gelişmediğinden yapmış olduğu eylemin sonuçlarını da anlayamamaktadırlar.

İnsanlar sanayileşme, eğitim ve sağlık imkânlarının yetersizliği, işsizlik gibi sebeplerden dolayı yaşamış oldukları yerleri bırakarak yeni yerlere göç etmektedirler. Daha iyi bir yaşam arzusuyla yeni yerlere gelen bu insanlar, geldikleri yerlerde umduklarını bulamamakta çoğu zaman aşılması güç problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Zamanla bu insanlar etrafındaki insanlardan etkilenme sürecine girmekte, erkekler sahip oldukları otoriteyi kaybetmek istememekte, kadın ve çocuk ise daha fazla özgürlük istemektedir. Aradaki bu çatışmada çocuk, ergenliğin vermiş olduğu heyecanla birlikte kendini kanıtlama yoluna gitmekte, zamanla ailenin çevreden etkileşimiyle birlikte özgürlükçü tutumu yerleşmekte, kentteki yaşamın zorluğunu gelmiş olduğu yerde bulunan değer yargılarından koparak aşmaya çalışmakta, bu da çocuğun suça yönelme nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

Gençlik çağında bireyler, yasaların suç olarak kabul ettiği davranışları diğer dönemlere göre daha fazla yapma eğilimindedirler. Çünkü bu dönem biyolojik, psikolojik ve zihinsel açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yaşandığı bir dönemdir. Çocukluk döneminin ilerleyen safhaları, hızlı bir şekilde bedensel değişim ve gelişim yaşandığı için, düzensiz ve çocuklar için yaşanılması zor bir evredir. Bu hızlı değişim ve gelişim çocuklar üzerinde önemli bir kaygı kaynağı oluşturmaktadır. Yerini arama çabasında olan genç, sorumluluk ve birey olma konusunda sorunlarına çözüm aramakta, çözüm ise gencin içinde yaşadığı kesimin ve kendisine model aldığı bireyin özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Çocuğun bu dönemde olumlu davranışları benimsemesi adına yetişkinlerin onlara rehberlik etmesi oldukça önemlidir⁸.

Bireye toplumsal değerleri öğreten, ona ilk sosyal deneyim fırsatını veren aile ortamının, gelişim sürecindeki önemi oldukça büyüktür⁸. Çocukların suça yönelmelerindeki kayda değer etmenlerden bazıları da aile kontrolünün zayıflamasından ve yoksulluktan kaynaklanmaktadır. Yoksul olan aileler çocuklarını okula gönderme konusunda zorlanmakta, dolayısıyla çocuklar gerekli temel eğitimden mahrum kalmaktadırlar. Okula gitmeyen çocuklar ister istemez çevresinden birtakım alışkanlıklar kazanacak, gerekli ilgiyi göremeyince de yeni arayışlar içerisinde bulunarak suça yönelme ihtimali artacaktır. Okula giden çocuklar açısından ise ihtiyaç duydukları zamanlarda ulaşabilecekleri rehberlik servisleri kurulmalıdır.

Bozuk aile yapısı da çocuğun suça yönelmesinde önemli etkenlerden birini oluşturmaktadır. Yıkılmış ya da parçalanmış olan aileler, geçimsizliğin ve sürekli kavgaların yaşandığı aileler veya babanın işsiz olduğu ya da ailede suçlu bireylerin bulunduğu ailelerde yaşayan çocuklar çok daha kolay suça yönelebilmektedirler. Bunların yanında çocuğun ailede eğitiminin yapı taşı olan annenin olmayışı ya da düzensiz anne-çocuk ilişkisi de suçlu davranışa yol açabilmektedir. Toplumsal davranışların öğrenilmesinin temelinde anneye duyulan sevgi ve bağlanma vardır. Bu sevgi ve bağlanmanın yeterince gelişmediği durumlarda çocuk toplumsal davranışları tam olarak öğrenememektedir. Başlangıçta anneye bağımlı olan çocuk özellikle kişilik gelişimi için koruyucu ve gözetici bir babaya da muhtaçtır. Baba, otorite ve toplumsal değerlerin temsilcisi olduğundan onun olmayışı çocuklar üzerinde otorite boşluğu veya örnek alınacak kişilerde eksikliğin oluşmasına neden olabilecektir⁸.

Aile içerisinde sevgi yoksunluğu, otoriter aile yapısının bulunması, parçalanmış aile, ekonomik sıkıntılar, bazı gelenek ve görenekler, göç, uyuşturucu, sokakta yetişen çocuklar, dışlanmışlık psikolojisi, örnek alınan suçlu bireyler, televizyonlarda suç işlemenin yüceltilir hale getirilmesi gibi sebepler potansiyel risk grubunu oluşturmakta ve çocukların suça yönelmelerinde önemli etkenler arasında yer almaktadır.

2.2. ÇOCUK İSTİSMARI VE İHMALİ

Dünya sağlık örgütü çocuk istismarını; çocuğun sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplumu veya ülkesi tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar, olarak tanımlamaktadır. İhmal ise, çocuğa bakmakla yükümlü olanların bu yükümlülüğünü yerine getirmemesi, çocuğu fiziksel veya duygusal olarak ihmal etmesidir. Bir diğer açıklamayla çocuğun temel gereksinimlerinin ve bakımının karşılanmaması durumudur.

Ailede çocukların yetiştirilme sürecinde ebeveynler kimi zaman bilerek, kimi zaman da bilmeyerek çocuğun gelişimini duraklatacak ya da engelleyecek davranışlar gösterebilmektedir. Bu davranışlar bazen çocuğa yönelmiş şiddet biçiminde, bazen de çocuğu dikkate almama, gereken özeni göstermeme gibi ihmal şeklinde ortaya çıkabilmektedir⁷. Çocuğun istismar edilmesi, ona bakmakla yükümlü olanlar tarafından aktif bir durumu belirtmekte, çocuğun ihmali ise pasif durumu, yani yapmama yerine getirmeme durumunu ifade etmektedir.

Çocuk istismarı, 0-18 yaş grubundaki çocukların ona bakmak ve ihtiyaçlarını yerine getirmekle sorumlu olan kişi veya kişiler tarafından, zarar verici, kaza dışı ve önlenbilir davranışlara maruz bırakılmalarıdır. Ancak bunun çocuğun fiziksel, psikososyal gelişimini engelleyen, gerçekleştiği toplumun kültür değerlerinden farklı olan ve uzmanı tarafından da istismar olarak kabul edilen bir davranış olması gerekir⁹.

Çocuğun istismar ve ihmali yukarıdaki tanımlar ışığında; ebeveynleri tarafından ya da çocuğun bakım ve gözetiminden sorumlu olanlar tarafından yapılan ya da yapılması gerektiği halde yapılmayarak ihmal edilen, çocuğun, ruhsal, fiziksel, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görecekt derecede etkilenmesi, sağlığının tehlikeye girmesi durumu olarak tanımlanabilir. İstismar, çocuğun yetiştirilmesinden sorumlu olanlar tarafından, farkında olarak, gerek fiziksel olarak yeteri kadar beslendirilmemesiyle, gerekse cinsel açıdan onun çıkar amaçlı olarak kullanılmasıyla gerçekleşebilir. İhmal ise çocuğa bakmakla yükümlü olanlar tarafından gerek bakımının yeterince sağlanmamasıyla gerekse ona karşı diğer görevlerin yerine getirilmemesiyle gerçekleşebilir.

Çocuğun istismarı ve ihmaliyle ilgili olarak; gelişmekte ve geleceğe hazırlanmakta olan çocuğu olumsuz yönde etkileyen tüm davranışların yer aldığı, sadece yapılanlarla sınırlı olmadığı, yapılması gerekenlerin yapılmamasını da içerdiği, anne baba ve yakın çevreyle sınırlı olmayıp toplum ve çocukla ilgili tüm kurumları kapsadığı, yapılan davranışların çocuk tarafından algılanması veya yetişkin tarafından bilinçli olarak yapılmasının koşul olmadığı sonuçları çıkarılabilir¹⁰. Çocuk istismarı genel olarak; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, ekonomik istismar ve ihmal olarak ayırma tabi tutulmaktadır. Çocukların ihmaline, istismar çeşitlerinin içerisinde yer verilecektir.

2.2.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar; çocuğa bakmakla yükümlü olanlar tarafından zarar verici hareketler sonucu yaralanması, fiziksel açıdan kaza dışı olarak zarar görmesi durumunu ifade etmektedir. Fiziksel ihmal ise, çocuğa bakmakla yükümlü olanlar tarafından, beslenme giyim ya da korunma gibi temel haklarından yoksun bırakılmasını ifade etmektedir. Fiziksel istismar herhangi bir alet kullanılmadan iterek, tokat ya da yumruk atarak olabileceği gibi, ütü, sigara, kemer, hortum, sıcak su gibi objelerin kullanılmasıyla da gerçekleştirilebilir⁹. Niteliği açısından fiziksel istismarın tespit edilmesi diğer istismar çeşitlerine nazaran daha kolay olmaktadır.

Çocukların fiziksel yönden istismarı ve ihmalinin sonucunda, durumun şiddetine göre klinik teşhiste; yara izleri, yumuşak doku zedelenmeleri, yanıklar, kaynar su ile haşlanmalar, kemik, eklem, beyin ve göz hasarları, iç organlara ait hasarlar, zehirlenmeler ve şiddetli durumlarda nedeni belli olmayan ölümler ortaya çıkabilmektedir⁷.

Çocuklarda yaşanan fiziksel şiddet birtakım olumsuz gelişmelere sebep olmaktadır. Şiddete maruz kalan çocuklar bunu normal bir davranış olarak görmeye başlayacak ve kendilerinde de saldırganlık ve şiddet içeren davranışlar belirecektir. Yaşanılan şiddeti benimseme durumu oluşabileceğinden ileride kendi çocuklarına ya da başkalarına da aynı şeyleri yaşatma ihtimali olacaktır. Çocukta, kendisine yönelik saygı azalacak, içine kapanık ve zayıf kişilikli bir yapıda olabilecektir. Yapılan araştırmalar fiziksel olarak şiddete maruz kalanların suça yatkın olduklarını göstermektedir.

2.2.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar; bir çocuğun kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici tutum ve davranışa maruz kalması olarak tanımlanmaktadır. Tek başına olabileceği gibi, diğer istismar tipleri ile birlikte de olabilir. Daha çok sözel saldırıyı içerir ve çocuğun aşağılanması, korkutulması, baskı altında tutulması, kendi yetenek ve özelliklerini geliştirmesine izin verilmemesi şeklinde olabilir. İhmal ise, çocuğa bakmakla yükümlü olan kişi ya da kişilerin, çocuğun sevgi, ilgi gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılamada yetersizlik göstermesi, onların sorunları ile ilgilenmemesidir¹⁰. Çocuğun fiziksel olarak cezalandırılması, korkutulması veya tehdit edilmesi, aşağılanması, reddedilmesi, sevilmemesi ya da çalıştırılması gibi faktörlerin duygusal istismara ve ihmale yol açtığı bilinmektedir⁷.

Duygusal istismar, aktif duygusal istismar ve pasif duygusal istismar olarak iki türlü uygulanabilir. Aktif duygusal istismarda, çocuğa yönelik uygulanan aşağılama, korkutma ya da sevilme gibi davranışlar söz konusudur. Pasif istismarda ise, görmezden gelme önemsememe gibi çocuğun duygusal ihtiyaçlarına karşılık verilmeyen davranışlar kastedilmektedir¹¹. Özet olarak duygusal istismar çocuğun içinde yaşayıp hayatını sürdürebileceği, duygusal açıdan tatminkâr bir çevrenin başarıyla sağlanmaması olarak kabul edilmekte, önemsenmeyen, aşağılanan, küçük yaşta çalıştırılan ya da terörize edilen çocukların duygusal istismara uğradığı söylenebilmektedir¹¹.

Yapılan birçok fiziksel istismara eşlik eden duygusal istismar, fiziksel belirtiler iyileştikten sonra uzun süreler etkilerini gösterebilir. Çocuğun uygun duygusal cevaplar oluşturabilme kapasitesini bozmasının yanında, hayat boyu süren duygusal problemlerinin oluşmasına da neden olabilir. Çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyen duygusal istismar, en sık rastlandığı halde tanımlanması zor bir istismar türüdür⁹.

Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin, çocuğun yeteneklerinin üzerinde birtakım beklentiler içerisinde bulunmaları ve saldırgan bir tavır ile davranmaları anlamına gelen duygusal istismarın etkileri uzun süre görülebilmektedir. Ebeveynleri tarafından sürekli eleştirilen, hor görülen, sevgi, ilgi gibi temel ihtiyaçları karşılanmayan çocuklar, pasif kişilik özelliklerine sahip, kendine güveni olmayan ve dış çevreye duyarsız kişiler haline gelebilmektedir. Duygusal istismar, çocuğun başarısında ve kişiliğinde kalıcı etkiler oluşturabilmektedir.

2.2.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismar, çocuğun cinsel amaçlı olarak kullanılması ya da başkasının kullanımına izin verilmesidir. Çocuğa cinsel istismar onun en yakını olan anne babası ya da kardeşi tarafından yapılabileceği gibi, üvey anne babası, akrabası, komşusu ya da öğretmeni tarafından da yapılabilmektedir. Çocuk istismarı türleri arasında saptanması zor olan ve genellikle gizli kalan istismar türüdür⁹. Çocuk, bu şekilde bir davranışa maruz kaldığında, genellikle sevdiği insanlar tarafından yapıldığı için, başka birine anlatamaz. İçine kapanık ve insanlara güveni olmayan bireye dönüşebilir. Kendisinin işe yaramadığı inancıyla intihara teşebbüsü düşünmesi de muhtemeldir. Cinsel istismarın biyolojik olarak yakın akrabalar arasında gerçekleşmesi durumunda ensest olarak adlandırılmaktadır.

Cinsel istismara uğrayan çocuklardaki duygusal ve davranışsal etkileri tanımlayan araştırmalara göre, bu çocuklarda korku, depresyon, kızgınlık, travma sonrası stres bozukluğu ve uygunsuz cinsel davranışlar sıklıkla görülmektedir¹².

2.2.4 Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar; çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını ihlal edici işlerde ya da düşük ücretli işgücü olarak çalışması veya çalıştırılması olarak tanımlanmaktadır¹³. Günümüzde toplumlarının en önemli sorunlarından birisi de çocukların emeklerinin istismar edilmesidir. Göç neticesi ortaya çıkan ekonomik yetersizlikler ve yoksulluğun artması, çocuğun emeğinin yetişkinlerin emeğine göre daha ucuz olması çocukların küçük yaşlarda çalıştırılmalarına neden olmaktadır. Çalışan çocukların genellikle göç eden ailelerin çocukları olduğu bilinmektedir. Eğitim seviyesi düşük ve çok çocuklu olan göç etmiş aileler, çocuklarını gerekirse okula dahi göndermeyip bir işte çalıştırmaktadırlar. Çocuklar, henüz gelişim aşamasında olduklarından dolayı, yapmış olduğu işin türüne bakılmaksızın fiziksel açıdan yeterli olmamakla birlikte sağlık açısından da zarar görmektedirler. Tehlikeli işlerde ya da gelişimlerine zarar verecek biçimde çalıştırma, zorunlu çalışma, işçilik yapmak üzere çocukların satılması ekonomik istismara örnek verilebilir.

Şiddet olgusu günümüz toplumlarının temel sorunlarından birini oluşturmaktadır. Sosyal, kültürel ve ekonomik faktörlerin şiddet oluşumunda etkin rol aldığı bilinmektedir. Şiddetin içgüdüsel olarak var olduğu ve çevresel etkenlerden kaynaklanarak açığa çıkan bir davranış

olduğu iddia edilmektedir. Bu konunun bir boyutu olan aile içi Şiddetin önemli bir ögesi de çocuklara yönelik Şiddet davranıŐlarıdır. Ebeveynler ya da çocuğa bakmakla yükümlü olanlar tarafından gerçekleştirilen istismar ya da ihmalin, çocuğa zarar verdiği ve onların gelişimini engellediği bilindiğinden, toplum olarak bu konuda gerekli hassasiyet gösterilerek her kurum üzerine düşen vazifeyi yerine getirmelidir⁷.

2.3. SUÇ

Ceza Kanununun ihlal edilmesi ile ortaya çıkan ve adalet sistemi tarafından belirli bir biçimde cezalandırılan davranışlara veya fiillere suç denilmektedir. Suç kavramında, devlet tarafından ortaya konulan resmi ve toplumsal normlara karşı çıkılması söz konusu olmaktadır³. Hukuk düzeni tarafından yasaklanan karşılığı yaptırıma bağlanmış olan eylemin, ceza kanunları tarafından yasaklanmış olması, yapılan fiilin suç olması için yeterlidir. Ortada bir suç varsa doğal olarak orada insanda bulunmakta ve suçun başlangıcının insanlığın varoluŐuna kadar gittiği görülmektedir.

Suç; isnat yeteneğine sahip bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icrai veya ihmali bir hareketin meydana getirdiği, yasada yazılı Őekline uygun, hukuka aykırı ve müeyyide olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylem olarak tanımlanmaktadır⁵. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre ise suç; yasanın cezalandırdığı hareket olarak ifade edilmektedir.

Suç işleme amaçları her suç işleyene göre değişebileceğinden bazı ayrımlara tabi tutulmuştur. Bu noktada suç işleyenin amacı ve işlenen suça karşı toplumun tepkisi önem kazanmaktadır. Failin maksadı açısından suçlar; Cinsel suçlar, Ekonomik suçlar, Siyasi suçlar, Cebir ve Şiddet suçları ve Sair suçlar olarak sınıflandırılmıştır. Yapılan araştırmalarda, işlenen suçlarda tek bir amacın gözetilmediği, farklı beklentilerin de olduğu gözlemlenmiştir¹⁴. Türk Ceza Kanunu suçları; Uluslararası suçlar, Kişilere karşı suçlar, Topluma karşı suçlar, Millete ve Devlete karşı suçlar şeklinde tasnif etmiştir.

2.4. ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN NEDENLERİ

Gerek yetişkinlerde gerekse çocuklarda suçun nedenlerini matematiksel bir kesinlikle ortaya koymanın mümkün olmadığı açıktır. Genel olarak insan davranışına etki eden bütün faktörlerin bu davranışı kötü yola sevk etmeleri halinde, suçun nedenleri arasında sayılması mümkündür. Bu sebeple suçun nedenlerinin tek bir sebebe bağlanmadığı birçok sebebe bağlandığı değerlendirilmektedir¹.

Suçun nedenlerini açıklamaya çalışan teorilerin neredeyse suç kadar eski ve çok sayıda olduğu görülmektedir. Bu teoriler; biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve suçluluğu çok sayıda faktöre bağlayan teoriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Suç işleyen insanların karşılığında ceza tayin edilen fiili niçin işlediklerine dair soruları açıklamaya yönelik olarak karşımıza çıkan biyolojik teoriler suçun; genetik, biyolojik, sosyal ve coğrafi nedenlerden dolayı işlendiğini savunmaktadır. Suç işleyen insanların fizyolojik, kalıtsal ve yapısal özellikleri nedeniyle, genellikle farklı beden yapısı olan insanlardan çıktıkları, sert mizaçlı insanların suç işlemeye daha yatkın olduklarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmalar biyolojik teorilerin suçlu davranış üzerindeki etkisini yetersiz bulmaktadır¹⁵.

Bu konuda diğer bir teori olan psikolojik teorilere göre, birtakım psikolojik akıl hastalıklarının suçlu davranışa etki ettiği savunulmaktadır. Ancak psikolojik teoriler bütün suçluları izah etme konusunda yetersiz kalmaktadır. Sosyolojik teoriler ise suçlu davranışın toplumsal nedenlerden oluştuğunu, kültür çatışmasından kaynaklandığını savunmaktadır. Suçlu davranışın içinde bulunulan topluma göre kabulü, davranışın gerçekleştirilmesinde önemli rol oynadığı ileri sürülmektedir. Ancak sosyolojik teoriler suçlu davranışın toplumsal kabul görmeyen gruplarda neden işlendiğine yönelik açıklama yapma konusunda yeterli olmamaktadır¹⁵. İşlenen suçun sebebini açıklamaya yönelik teoriler tek başlarına yetersiz kalmakta, aynı ailede yetişen bireylerde farklı davranışların görülmesi, tek teorinin suçlu açıklamaya yetmeyeceğini göstermektedir. Suçun nedenini izaha yönelik tek tek teoriler yerine yaşam ve koşulları ile ilgili tüm faktörleri içeren, suçluluğu çok sayıda faktöre bağlayan teoriler üzerinde durulmaktadır⁴.

Çağımızın en önemli sorunlarından olan, çocukların suça yönelmesinin kuşkusuz birçok sebebi bulunmaktadır. Son yıllarda giderek artan çocuk suçluluğunun nedenlerini ortaya koymak adına yapılan çalışmalar giderek hız kazanmıştır. Çocuklar tarafından işlenen suçlar

gerek türleri gerekse nedenleri açısından yetişkinler tarafından işlenen suçlardan farklılık arz etmektedir. Çocukluk döneminde işlenen suç ile aynı suç dahi olsa yetişkinlik döneminde işlenen suç birbirinden farklıdır. Çünkü çocuk suçluluğu incelendiği zaman sadece hukuki olarak açıklanamadığı, hukuksal boyutunun yanında psikolojik ve sosyal yönünün de olduğu görülecektir. Bu dönemde işlenen suç, kişiliğin oluşma aşamasında işlendiğinden dolayı diğer dönemlerden farklılık arz etmektedir.

Son yıllarda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çocuk suçluluğunun arttığı, bu sorunun artmasının nedeninin ise kentleşme ve endüstrileşme olmayıp, düzensizlik ve fırsat eşitsizliğinden kaynaklandığı belirtilmektedir⁴. Yapılan araştırmalarda çocuk suçluluğunun 1990'lı yıllarda bir önceki döneme nazaran 2 kat artış gösterdiği ve bütün suçlar içinde %7'ye ulaştığı görülmüştür⁴.

Eğitim imkânlarından çeşitli nedenlerle yararlanamayan öğrenim yaşındaki çocukların, henüz olgunlaşmamış ve gelişmemiş olduğu, birtakım heyecanlar içerisinde buldukları, dengesiz yaşam, geleceğe ilişkin güvensizlik ve kimliklerini bulma çabalarının onları kolayca suça yönelttiği anlaşılmıştır³. Çocukları suç işlemeye sevk eden faktörler, bazı kaynaklarda maddi ve manevi, bazılarında iç ve dış, bazılarında da kişisel ve çevresel olmak üzere sürekli iki temel grupta incelenmiştir. Çocukları suça yönelten nedenler hemen hemen birçok kaynaktan bireysel ve çevresel nedenler şeklinde ayrıma tabi tutulmuştur. Burada da çocuk suçluluğunun nedenleri, suçla mücadele yöntemleri bu ayrıma uygun olarak incelenecektir¹.

2.4.1. BİREYSEL NEDENLER

Fiziksel özellikler ya da psikolojik durumun çocuğu suça iten nedenler arasında olduğu değerlendirilmiştir. Ancak birtakım fiziksel ya da psikolojik rahatsızlıkların tek başına suçu açıklamaya yeterli olmadığı da görülmüş, diğer etkenlerle birlikte değerlendirildiğinde anlam kazandığı anlaşılmıştır. Söz konusu fiziksel ve psikolojik nedenler doğuştan olabileceği gibi sonradan da ortaya çıkabilmektedir.

Suçluluğu bireye bağlayan sebepler arasında; alkol ya da uyuşturucu madde kullanımı, radyoaktif maddeye maruz kalınması, doğumdan önceki birtakım nedenler, zekâ geriliği ya da ağır hastalık gibi sebepler sayılmaktadır. Suçun nedeni olarak bu bozukluklar, karşımıza tek başına çıkmamakta genellikle diğer nedenlerle birlikte çıkmaktadır. Örnek olarak görme

bozukluğu olan bir öğrencinin okuldan kaçmayı alışkanlık haline getirerek, bünyesel aksaklığı nedeniyle karmaşık bir psikolojiye kapılma olasılığı bulunmaktadır. Birtakım hastalık ve sakatlıklar nedeniyle ortaya çıkan aşığılık kompleksinin suçu ortaya çıkaran bir sebep haline dönüşmesi, çocuğun içinde yaşadığı çevreye ve çevrenin bu fiziki bozukluk karşısındaki tavrına bağlı olarak deđişmektedir¹.

Çocuk suçluluğu konusunda ister kalıtım yoluyla geçsin, ister sonradan meydana gelsin, bedeni bozukluğu bulunan çocukların, her ne kadar suç eğilimleri diğer normal çocuklara nazaran fazla olarak kabul edilse de, yaşamlarının belirli bir döneminde mutlaka suç işleyecekleri ve bu insanların mutlaka suçlu olacakları söylenememektedir⁵.

2.4.2. ÇEVRESEL NEDENLER

Çocuk, doğumundan itibaren artan oranda çevre ile etkileşime geçmektedir. Dünyaya yeni gelen bebek, doğduğu anda her türlü davranış ve özelliğe sahip olmamakta, bunu ilerleyen zamanlarda zekâ ile orantılı olarak çevresindekilerden öğrenmektedir. Bu nedenle genel olarak suçluluğu, bireysel nedenlerden çok çevresel etmenlerin açıkladığı kabul edilmektedir.

Yapılan araştırmalara göre, ailedeki çocuk yetiştirme kalıpları, çocuğun davranışlarını düzenleyen disiplin yaklaşımları, ebeveyn ile çocuk arasındaki duygusal ilişkiler sonucu oluşan bireysel ve içsel kontrol faktörleri, çocuğun bulunduğu sosyal çevresi, içerisinde yer aldığı grubun normları, değer yargıları, suça ortam hazırlayan ve teşvik eden faktörler arasında görülmektedir¹. Aile çevresi, arkadaş çevresi, okul çevresi, iş çevresi ve göç gibi nedenler suçluluğu açıklamaya çalışın çevresel etmenler arasında sayılmaktadır.

2.4.2.1. AİLE ÇEVRESİ

İnsanlar buldukları çevreden olumlu ya da olumsuz davranışları öğrendikleri gibi çevresindeki insanları da bu yönde etkileyebilirler. Kişinin suça yönelmesinde bireysel nedenlerden daha çok çevresel nedenlerin, bunların arasında da ailenin etkili olduğu görülmektedir. Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan toplumsal yaşamdaki en küçük birimdir. Aile denilince ilk olarak akla gelen aynı evde oturan anne-baba ve çocuklar olmakta bu da çekirdek aileyi tanımlamaktadır. Sanayi devriminden önce aileler genellikle birkaç nesil

ile bir arada yaşamaktaydılar. Anne-baba ile birlikte yaşayan dede ve nine ile onların çocukları ise geniş aile biçimini tanımlamaktadır.

Aile, çocuğun toplumsallaşmasında en önemli ve en etkili görevi üstlenmiş olan toplumsal bir gruptur¹. Toplumlar, ailelerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Aile, bireyin yaşamında önemli bir yer tutan, sevgi, eğitim, duygusal-psikolojik gelişim ve kültürel değerleri kazanma adına temel ihtiyaçların karşılandığı ilk yerdir. Çocuk, aile içerisinde öğrendiklerini genel manada ilerideki yaşantısına yansıtmaktadır. Bireyler aile içerisinde; kendine güvenmeyi, kimlik kazanmayı, birtakım becerileri ve toplumsal uyumu öğrenmektedir. Ailede gerçekleşen toplumsallaşma temeli oluşturmakta, bireyin daha sonra diğer gruplar içinde öğrendikleri, bu temele göre biçimlenmektedir¹.

Aile yapısına ilişkin olarak ortaya çıkan bir diğer önemli konu ise ailedeki birey sayısı ile suçluluk arasındaki ilişkidir. Geniş aile, çekirdek aile farklılaşması kadar aile içindeki çocuk sayısı ve gelir düzeyinin düşüklüğü ile suç arasında önemli ilişkilerin olduğu görülmüştür. Geniş aile içerisinde yetişen çocukta, anne-babadan başka doğru-yanlış kavramlarını öğreneceği birileri bulunmakta, bu kişiler arasında düşünce farkının olması durumunda değer yargılarının belirginleşmediği görülmektedir.

Çocuk ve aile ilişkisi arasında yapılan çalışmalarda; çekirdek aileler içerisinde tek çocuklu ailelerde suç oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durum tek çocuklu ailelerde çocuğa gösterilen ilginin ve eğitimin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bunun yanında ülkemizde tek çocuklu olan çekirdek ailelerinin sayısının azlığı da göz ardı edilmemelidir. Birden fazla çocuklu ailelerde genel manada suç işleme oranının fazla olduğu görülmektedir. Bu tür ailelerde, büyük çocuğun daha fazla ihmal edildiği, ailenin yükünü erken yaşlarda çekmek durumunda kaldığı da gözlemlenmiştir.

Aytaç'ın 1994 yılında mahkemeler tarafından incelenen suça karıştığı iddia edilen çocuklar üzerinde yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre; 12-18 yaş arasında yer alan çocukların % 76'sının annesinin, % 70'inin babasının olmadığı görülmüştür. Çocuklardan % 17'sinin annesi ev hanımı, % 7'sinin annesi ise herhangi bir işverene bağımlı olarak çalışmasına karşılık, % 16'sının babasının işçi veya memur olarak bağımlı çalıştığı, % 5'inin geçici işlerde bağımsız olarak çalıştığı, % 9'unun ise işsiz olduğu anlaşılmıştır. Yapılan çalışmada anne ya da babası olmayan çocuk sayısının fazlalığı oldukça dikkat çekicidir³.

Çocuklarda gelişimi etkileyen ve onu sosyal olmayan davranışlara yönelten en önemli sebeplerden bir tanesi de, ailenin ekonomik durumunun yetersiz oluşudur. Suç işleyen çocukların büyük bir kısmı, ekonomik açıdan yetersiz ailelerden gelen çocuklar arasından çıkmaktadır. Suç işlemiş çocuklar incelendiğinde her ne kadar ekonomik durumu yetersiz ailelerin çocukları gözle görülür oranda fark edilse de, bu durum tek başına suçu açıklamaya yetmemekte, ekonomik durumu normal ya da iyi olan ailelerin çocuklarının da suç işlediği görülmektedir.

Yine Aytaç'ın çalışmasında; suçlu çocukların önemli bir kısmının henüz ergenlik çağı içerisinde bulunduğu, % 28'lik kısmın hiç okula gitmeyen, sürekli olarak çalışmayan ve genellikle yoksulluk düzeyindeki ailelerden gelen çocuklar olduğu bununla birlikte genel itibariyle ana-babaların eğitim düzeyinin oldukça düşük olduğu ve ailelerin büyük bir kısmının da buldukları şehre kısa bir süre önce göç ettiği anlaşılmıştır³.

Çocuk, aile içerisinde sevgi, güvenlik gibi birtakım ihtiyaçlarını karşılar. Bu durum çocuğun suça yönelmesinin önündeki önemli bir engeldir. Çeşitli sebeplerden dolayı bu durumdan yoksun olarak büyüyen çocuklarda birtakım sıkıntıların yaşanması şaşırılacak bir durum değildir. Anne-baba ve aile ortamındaki diğer bireyler çocukların menfaatleri adına sorumluluklarını hassas bir şekilde yerine getirmeli, onları eğitime adına birer model olmalıdırlar.

Çocukların korunması ve eğitimi, öncelikle ailelerinin sorumluluğunda yer almakta, aile ise bu görevi toplumun desteği olmadan gerçekleştirmekte zorlanmaktadır. Bu yüzden konuyla doğrudan veya dolaylı ilgisi olan resmi, özel, gönüllü kişi ve kurumlar tarafından ortak politika ve programlar belirlenerek çalışmalar sürdürülmelidir¹⁶.

2.4.2.1.1. Parçalanmış Aile

Aile bütünlüğünün, ölüm, boşanma ve terk gibi nedenlerden dolayı bozulması veya çocuğun ana baba kontrolünden ya da ilgisinden uzak kalması çocuğu suç işlemeye yönelten sebepler arasında görülmektedir³. Ailenin parçalanması; ana-babanın ayrılıp eve üvey anne ya da babanın gelmesi ya da evliliğin devam ettiği halde, duygusal açıdan kopmuş olan aile durumudur. Ayrılmanın vermiş olduğu sıkıntılar çocukta kendine olan güvensizliği tetiklemekte, farklı bir yaşam tarzına geçiş yaşandığından uyum güçlükleri çekmelerine

sebebiyet verebilmektedir. Anne babaları ayrılan çocuklar, onları kaybettiklerinden dolayı olaylar karşısında daha farklı tepki verebilmektedirler.

West ile Trajanowicz ve Morash tarafından derlenen çok sayıda araştırma, parçalanmış ailelerden gelen çocukların, diğer ailelerin çocuklarına göre daha yüksek oranda suça yönelindiklerini göstermektedir. Glueck' in 500 suçlu ve 500 suçsuz çocuk üzerinde yapmış olduğu araştırmaya göre, parçalanmış ailede yetişenlerin oranı suçlu grupta % 60,6 suçsuz grupta % 34,2'dir. Aynı araştırmada üvey ana baba, koruyucu aile ya da akraba yanında yetiştirilenlerin oranı suçlu grupta % 46, suçsuz grupta % 12 olarak elde edilmiştir. Yapılan çalışmada suçlu ve suçsuz gruba ilişkin oranlar arasındaki farklar, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur⁵.

Parçalanmış ailelerin suça etkisiyle ilgili yapılan araştırmalar, ailenin ne zaman parçalandığının önemli olduğunu göstermektedir. Küçük yaşlarda anne eksikliği, ergenliğe yakın dönemlerde baba eksikliği daha çok sorun yaratmaktadır. Kız çocukları, erkek çocuklarına göre ailenin parçalanmasından genel itibariyle daha çok etkilenirler. Boşanma ya da terk nedeniyle dağılan ailelerde, karşılıklı düşmanca duygular yoğun olduğundan dolayı, ölüm nedeniyle parçalanmalara göre çocuk daha çok etkilenmektedir. Ailenin parçalanması tek başına etkili bir faktör olmamakta, diğer faktörlerle birleştiğinde çocuğa etkisinin olduğu görülmektedir¹.

Parçalanmış aile içerisinde büyümüş olan çocuklar, ailesinden yeterli seviyede eğitim alamadığından dolayı yeterli derecede toplumsallaşma sağlayamayacak, bu durum suça itilmede etken olacaktır.

2.4.2.1.2. Anne Baba ve Çocuk İlişkileriyle Ailedeki Disiplin

Çocuğun henüz doğduğunda, ileride suçlu veya yasalara uyan bir birey olacağı tahmin edilemez. Aile çocuğu yönlendirmede etkin olan ilk kurum olmasından dolayı, çocuğun kendine bağımlı olduğu dönemde önemli bir temas kurabilir. Bu temas çocuğun sosyalleşme süreci boyunca devam ettiğinden, bu dönemde uygun şekilde doğruya yönlendirmesi gerekir. Ailenin çocuğu ileride suçlu olmayacak şekilde yetiştirmesi beklense de, çocuk yetiştirmenin gerçek bir bilimsel yönteminin olmadığı düşünülmektedir¹⁷.

Anne-baba ve çocuk ilişkileri, çocuğun yeterli derecede toplumsallaşmasında, suçlu davranışın ortaya çıkıp çıkmamasında önemli bir etkidir. Bu ilişki sürecinde, ana babanın çocukla ilgili bakım ve eğitimini içeren davranışları ve çocuğun bu davranışlara karşı algısı toplumsallaşma sürecinin temelini oluşturmaktadır⁵.

Glueck'lar, yapmış olduğu araştırmada, 200 suçlunun % 95'inin ailesinin çocuklarına verdiği disiplinin çok sert-çok yumuşak ya da dengesiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine Glueck'lar 500 suçlu ve 500 suçlu olmayan grup üzerinde yaptığı araştırmada, suçlu grup ailelerindeki annelerin % 96, babaların da % 94 oranında çok sert ya da aşırı hoşgörü ve yumuşak disiplin uyguladıkları, buna karşılık suçlu olmayan grupta bu tür disiplin uygulayan anne oranının % 66 ve baba oranını da % 56 olduğunu saptamıştır. Burt ise çok sert ya da yumuşak türdeki dengesiz disipline suçlu ailelerde, suçlu olmayanlara göre 5 kat daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Healy ve Bronner'da 4000 suçludan % 40'ının aile içerisinde bozuk disiplin ortamından geldikleri sonucuna ulaşmıştır¹⁸.

Aile içi ilişkilerin zayıflaması, aile içindeki bireylerin birbirlerine karşı sorumluluk duygularında, ilgi ve şefkatlerinde azalma olduğunda kişi, dışarıya ve kendi özel ilgilerine yönelme eğilimi gösterecektir. Bu şekilde bir durumun çocukluk yıllarına denk gelmesi çocuğu suça iten önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Aile içerisinde yer alan bu durum, olumsuz çevre koşullarıyla da birleşince sapmış, suçlu davranış ortaya çıkabilmektedir¹⁹.

Baskıcı, bedensel cezalara yer veren, çocuğa karşı sevgi göstermeyen ailelerde yetişen çocuklarda, saldırganlık belirtilerine, kızgınlık ve öfke duygularına rastlandığı görülmektedir. Çocuk bu duygularını ana babaya yansıtamadığından, öfke ve saldırganlık duygularını içine atacak, içe atmaların yoğunlaşması durumunda hedefini aile dışında arayacaktır. Bu şekilde iç çatışmaların dışarıya karşı ifade yöntemlerinden birisi de suçu oluşturmaktadır⁵.

İçinde düzeyli aile ilişkilerinin olmadığı geleceğin suçlu bireylerini üreten aile içi bu ortam, Glueckler, Shaw ve Mc Kay, Andry, Mc Cord, Nye, Tapan gibi birçok bilim adamı tarafından incelenmiştir. Varılan ortak sonuçta; Suçlu çocukların ailelerinde, ebeveynler arası sürekli bir çatışmanın olduğu, nefret, gücenme ve saldırganlığın bulunduğu, bu durumun çocuğu diğer ailesel faktörlerden daha fazla etkilemiş olduğu görülmüştür¹. Ailenin, çocuğa gerekli olan eğitim ve disiplini verebilmesi adına, çocukta kendine güven duyması sağlanmalı,

toplumsallaşmasını gerçekleştirebilmek adına her an yanında olmalı ve yetenekleri doğrultusunda isteklerine uygun gelecek temin etme yoluna gidilmelidir.

Genellikle başarılı olan insanların çocukluklarında sağlıklı aile ilişkileri içinde oldukları görülmüştür. Mutlu, sevecen ve çatışma ortamından uzak, sağlıklı bireylerin yetişmesi dengeli ailelerde başarılı ilişkilerle sağlanabilir²⁰.

Aile içi sağlıksız ilişkiler, çocukların suça yönelmesinin en önemli nedenlerinden birisini oluşturmaktadır. Bu ilişkiler, suç davranışının dışında çocuklarda okul başarısında düşüş, cinsel rolü oynamada yetersizlik, düşük özsaygı, arkadaşsızlık, gerilim, depresyon ve yeterince olgunlaşmama gibi birçok soruna neden olabilmektedir¹.

2.4.2.1.3. Ailede Suçlu Bireylerin Bulunması

Çocuk suçluluğunun nedenleri arasında, aile fertlerinden bazılarının suçlu olmaları ve olumsuz ahlaki durumlarının bulunması kabul edilmektedir. Burt, İngiltere’de yapmış olduğu incelemelere dayanarak, suçlu çocukların ailelerinde suçlu olmayanlara göre beş kat fazla suçluya rastlandığını tespit etmiştir. Glueckler inceleme konusu olarak ele aldığı 500 suçlu çocuktan %90,4’ünün ailesinde sarhoşluk, suç ve ahlaksız hareketlere rastlandığını, yine inceleme yapılan grupta yer alan 500 suç işlememiş çocuğun ailesinde ise bu oranın %50 olduğunu tespit etmiştir²¹.

2.4.2.1.4. Ailenin Ekonomik ve Konut Durumu

Geniş aile; büyükanne büyükbaba, amca, hala, dayı, teyzenin ya da çocuklarının herhangi birisinin birlikte yaşadığı aile şeklindedir. Bu tür ailelerde nüfusun kalabalık olmasından dolayı ebeveynler çocuklarının her biriyle olması gerekenden daha az ilgilenebilmektedirler. Ailenin maddi imkânları da çok iyi derecede değilse geçim işleriyle çocuklar da uğraşacaklar, bu da henüz gelişim çağında bulunan çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratacaktır. Ailenin olumsuz ekonomik koşulları, aile hayatının ruh sağlığını etkilediği gibi, çocukta endişe, güvensizlik ve birtakım ihtiyaçların doyum bulamamasına neden olmakta, bu da kişilik yapısında derin izler bırakabilmektedir¹⁸.

Çocukların suça ve sokağa yönelmesinde aile kontrolünün olmayışının önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Ailenin çocuğu ile ilgilenememesinin bir nedeni de ekonomik açıdan yaşamış olduğu sorunlar olduğundan, ekonomik sorunlarını çözüme kavuşturamayan ailelerin çocukları ile ilgili sorunları çözmelerinin daha zor olduğu görülmektedir²².

Bıyıklı'ya göre; aile içersinde oda başına düşen insan sayısı üçü geçtiği durumlarda anne-babanın çocuklarını şiddet yöntemiyle cezalandırma eğilimlerinin arttığı, haksız yere cezalandırılan çocuğun isyan duygusuna kapılarak suça yatkın bir hale geldiği değerlendirilmektedir¹. Sonuç itibariyle ailenin ekonomik durumu ile suçluluk arasındaki ilişkiye bakıldığında, gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarının diğer çocuklara göre daha az denetime tabi olduklarından suça yönelebilecekleri anlaşılmaktadır²¹.

2.4.2.1.5. Ailenin Eğitim Durumu

Bireyin gelişimini sağlayabilmesi için, aile içerisinde birtakım eğitim ve sorumluluklarını kavrayabilmesi gereklidir. Aile içerisinde bunları kavrayabilmeleri için, büyüklerinin kendisine model teşkil etmesi gerekir. Anne ve babanın eğitim durumları ailedeki uyumu sağlamanın yanında çocukların yetiştirilmesi ve geleceklerinin hazırlanmasında da büyük öneme sahiptir. Çocuklar ilk eğitimlerini aileden aldıklarından ve topluma ait değer yargılarını orada öğrendiklerinden dolayı, ailenin vermiş olduğu eğitimin, çocuğun topluma kazandırılmasını sağladığı bilinmektedir.

Sonuç olarak, aile içindeki uyumsuzluklar, ailenin suça bakışı, ailenin eğitim ve kültür seviyesi, çocuğa karşı ilgisizlik veya aşırı otoriter yapısı, ailedeki alışkanlık farklılıkları, çocuğu suça karşı yönlendirdiği ve netice itibari ile çocuğun suç olgusunun kahramanı olduğu görülmektedir¹.

2.4.2.2. GÖÇ

Literatüre baktığımızda göç ile ilgili birçok tanım karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlarda göç; kişilerin hayatlarının bir kısmı ya da tamamı için bir iskân ünitesinden bir diğerine yerleşmek amacıyla yaptıkları coğrafi yer değiştirme olayı olarak ifade edilmektedir²³. Bir başka tanıma göre göç; bireylerin buldukları coğrafi yerden ayrılarak, yerleşmek amacıyla başka bir yere gitmeleri olarak tanımlanmıştır²⁴. Göç, insanların yaşadıkları fiziksel çevrelerinden, gönüllü

veya zorunlu, geçici veya kalıcı olarak yaptıkları yer değişimidir²⁵. Çok genel bir tanımlamayla göç, bir ülke ya da bölgedeki, ekonomik, kültürel veya politik nedenlere bağlı olarak, nüfusun kalıcı ya da geçici olarak buldukları topraklardan ayrılmalarına denilmektedir. Böylelikle göç, yaşanan dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir²⁶. Yukarıda verilen tanımlardan hareketle özet bir tanım yapmak gerekirse, göç ya da diğer adıyla nüfus hareketi; İnsanların, doğdukları ya da yaşadıkları yerlerden başka yerlere, geçici ya da sürekli, zorunlu ya da istekli olmak üzere yer değiştirmeleridir.

Göç, çeşitli şekillerde tasnif edilmektedir. Göç olayının gerçekleştiği yere göre iç göç ve dış göç olarak ayrılmaktadır. Gidilen yerin uzaklığına göre yakın göç ve uzak göç, göçün istekli olup olmamasına göre zorunlu ve isteğe bağlı göç, süresine göre ise sürekli ve mevsimlik göç olarak ayrılmaktadır.

En genel manada göç kavramı gidilen yere göre tasnif edilmekte; iç göç, bir ülke sınırları içerisinde bireyin bir yıldan az olmamak kaydıyla yaşadığı yeri değiştirmesi manasında kullanılmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun istatistik yıllığındaki tanımına göre iç göç; ülke sınırları içerisindeki il ya da bölge gibi belirli alanlar arasındaki nüfus hareketliliği olarak tanımlanmaktadır. Bireyler ülke sınırları dışında herhangi bir ülkeye yaşadığı yeri değiştirmek amacıyla gidiyorsa, bu durumda dış göç söz konusu olacaktır²³.

İnsanlık tarihine bakıldığında göç; insanın, doğayla ve insanla mücadelesinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. İnsanlar tarih boyunca olumsuz doğa şartlarından korunmak, daha güvenilir ortamlarda yaşamak ve hayatlarını daha iyi maddi manevi şartlarda sürdürebilmek amacıyla göç etmişlerdir. Daha iyi bir yaşam arzusundan kaynaklanan göç, insanlık tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Göç; toplumsal yaşamın gelişiminin artmasını sağlamasının yanında, kültürlerin ve uygarlıkların etkileşiminde de önemli bir yere sahip olmuştur.

2.4.2.3. Türkiye’de Göç

Dünyada ekonomik açıdan bir takım ülkelerin geri kalmış, birtakım ülkelerin gelişmiş olarak sınıflandığı gibi, ülkeler içerisinde de bölgeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Ülkelerin bazı bölgeleri sanayileşmiş iken bazı bölgeleri de geri kalmış durumda olabilir. Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan bu durum göç ile sonuçlanmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde büyük kentlere göç yaşanması normal bir durum olarak karşılanmaktadır. Bu ülkelerin genel özelliği, hızlı nüfus artışına bağlı olarak yoğun nüfus hareketliliğinin ortaya çıkmasıdır. Yapılan göçlerle birlikte kent merkezlerinde veya kent dışında yeni yerleşim birimleri kurulmaya başlamıştır²³.

Türkiye’de 1950’li yıllarda nüfusun hızla artışı ve tarımda modernleşmeden kaynaklı olarak iç göç ve dış göç hareketlerinde artış görülmüştür. Bu yıllardan sonra tarımdan sanayiye geçişin hızlanması, kitle iletişim araçlarının kolaylaştırıcı etkisi, siyasal ve toplumsal kalkınma çabalarının sonucu olarak, ülke nüfusunun Kuzeyden ve Doğudan, Güney ve Batı istikametine doğru yer değiştirmeye başladığı, nüfusun önemli bir bölümünün kıyı illerine yerleştiği görülmüştür²⁷.

Türkiye’de göç eden nüfusun önemli bir çoğunluğu büyük şehirlere yönelerek bu şehirlerin nüfusunun hızla artmasına sebep olmuş, nüfus artışı sonucunda gelen hızlı şehirleşme ilerleyen zamanlarda plansız kentleşmeyi de beraberinde getirerek bu şehirlerde birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ülkemizdeki iç göç hareketleri büyük boyutlara ulaşarak, özellikle büyük kentlerin çevresinde yoksul mahalleler oluşturarak çarpık kentleşme sorununu ortaya çıkarmıştır²⁸.

Ekonomik faktörlerden kaynaklı olarak insanlar yoksul bölgelerden yaşam standartlarının daha yüksek olduğu zengin bölgelere göç etmektedir. Çalışma ücretlerinin düşük olması, yoksulluk ve sağlıksız yaşam koşulları altında bulunan yerlerdeki nüfusu, diğer yerlerin zenginlikleri ve imkânları çekmektedir. Bölgeler arasındaki göçün önemli etkenlerinden birisi de işsizlik olup, istihdam olanakları birçok insanı yeni yerlere sürüklemektedir. Ailenin geniş aile olması göç konusunda itici etmenler arasında bulunmaktadır. Geniş ailelerde yeni evlenen aile bireyleri, yaşadıkları evlerini terk etme eğilimi göstermektedirler. Bununla birlikte gençler yaşlılara göre sık göç etme konusunda daha isteklidirler. Göçün kültürel faktörleri arasında, kırsal alanlardaki eğlence ve diğer sosyal aktivitenin eksikliğini de eklemek gerekir²⁹.

Ülkemizde bölgelerimizin göç alıp verme durumuna baktığımızda, göç alıp veren bölgeler aynıdır. Buna göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi sürekli olarak göç veren bölgeler arasında yer almakta, Akdeniz Bölgesi ve Marmara Bölgesi ise sürekli olarak göç alan bölgeler sınıfında yer almaktadır. Buradan hareketle ülkemizde iç göçlerin,

ekonomik yönden geri kalmış doğu bölgelerinden, doğuya göre daha gelişmiş olan batı bölgelerine doğru meydana geldiği söylenebilmektedir.

Göçün en önemli nedenlerinden birisi endüstriyelleşmedir. Endüstriyelleşme ile birlikte kentlerdeki işgücü ihtiyacının karşılanması için kentlere doğru bir nüfus hareketliliği meydana gelmiştir. Aynı zamanda tarımdaki makineleşme ve modernleşme, insan gücüne olan ihtiyacı azaltmış ve göç kararı alınmasında etkili olmuştur. Göç hareketi 1950'li yıllarla birlikte başlamakta, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu içine almaktadır. Bu bölgenin coğrafi yapısına bakıldığında çok dağlık bir bölge olması sebebiyle tarıma elverişsiz olduğu görülmektedir. Bölgenin sadece % 10'luk bir kısmı tarıma elverişli olup, soğuk hava sebebiyle ürün çeşidi az ve ürünler çok geç olgunlaşmaktadır. Ayrıca bölgede sanayileşme olmadığı için halk geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamak durumundadır. Verim az, şartlar elverişsiz bir yandan da nüfus hızla artmaktadır. Böyle olunca kişi başına düşen gelir, ürün ve iş sahası azalmaktadır. Bu sebeplere toprakların miras yoluyla bölünmesi de eklenince kaçınılmaz bir sonuç olarak göç yaşanmaktadır²³.

Göç kararında belirleyici faktörlerden bir diğeri de mesafedir. Mesafe arttıkça göç eden ve göç edilen yerler arasında bilgi akışı azalmakta ve ulaşım giderleri artmaktadır. Bu nedenle insanlar kendilerine yakın mesafede olan ve daha iyi bildiği yerlere göç etmeyi tercih etmektedirler²⁸.

Ülkemizde yaşanan göçün gelir oranlarıyla olan ilişkisinin tablolaştırılmış hali Türkiye İstatistik Yılığında sunulmuştur³⁰.

Tablo 1. Türkiye’de Bölgeler İtibariyle Göç ve Gelir Oranları 1990-2000 (% olarak)

	1990	1990	2000	2000
<u>BÖLGELER</u>	<u>Gelir</u>	<u>Göç</u>	<u>Gelir</u>	<u>Göç</u>
<u>I- Marmara</u>	36,5	7,1	36,5	3,5
<u>II- Akdeniz</u>	12	2,1	12,3	0,04
<u>III - İç Anadolu</u>	16,6	-1,7	16,9	0,01
<u>IV- Doğu Anadolu</u>	4,1	-9,2	4,3	-3,9
<u>V- G.doğu Anadolu</u>	5,3	-2,7	5,1	-3,8

Tabloya bakıldığında gelir düzeyi olarak en düşük bölge Doğu Anadolu Bölgesi olarak görülmekte, en yüksek gelir dağılımının olduğu yerin ise Marmara Bölgesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ülkemizde gelir dağılımında bir farklılık olduğu görülmekte, gelir dağılımındaki bu farklılığa paralel olarak, gelir düzeyi en çok olan Marmara Bölgesine göç yaşanmaktadır. Ülkemizde yaşanan göçün doğudan batıya doğru olduğu anlaşılmaktadır.

Kırsal kesimlerden kentlere doğru olan göçün ülkemiz açısından bir de kültürel nedeni bulunmaktadır. Genellikle adam öldürme ve kız kaçırma olaylarından sonra başlayan kan davaları, insanların göç etmelerinde etkili olmuştur. Bununla birlikte çaresizlik, ekonomik dengesizlik, kalkınmada başarısızlık, petrol boru hattının güzergâhının tayini, su meselesi ve uyuşturucu gibi birçok yan nedenle beraber terörizm, 1980’li yıllardan itibaren ülkemizin Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinden, batıya doğru gerek zorunlu gerekse istekli olarak iç göç yaşanmasına neden olmuştur. Ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve psikolojik boyutu olan terör nedeniyle ülkenin doğu bölgesindeki nüfusta bir azalma batısında da bir yığılma yaşanmış, doğu bölgelerimizde insanların bulunmaması sebebiyle bazı yerlerde hayalet yerleşim bölgeleri oluşmuştur³¹.

Ülkemizde nüfus; göçe bağlı olarak orantısız bir şekilde dağılım göstermekte bu da bölgeler arasında farklılıklara neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak yerleşim yerleri kendi kendisini

idare ederken, kademeli olarak ya da aniden gerçekleşen nüfus hareketleri ile çeşitli altyapı sorunları da beraberinde gelmekte, kısa vadeli planlar göç merkezleri açısından yetersiz kalmaktadır. Kapsamlı olarak yapılacak kalkınma planları ile birlikte göç veren bölgeler cazip birer yerleşim merkezleri haline getirilmelidir.

2.4.2.4. Göçün Nedenleri

Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze kadar ülke içerisinde değişik dönemlerde çeşitli göç dalgaları yaşanmıştır. Yaşanan göçlerle birlikte neredeyse nüfusun yarısı ülke içerisinde yer değiştirmiştir. İlk göç dalgası 1930'larda ülke içerisindeki gayri Müslimler ve Çingenelerin yerleşimine dönük yaşanan göç dalgası olmuştur. Bir diğer göç dalgası, 1950'li yıllar ile 1970'li yıllar arasında yaşanan ve genelde ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı olarak yaşanan göçlerdir. 1980 sonrası Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşanan siyasal nedenlere dayalı olarak yaşanan göç dalgası zorunlu göç dalgasıdır³².

Ülkemizde yaşanan göçlerin nedenlerini birkaç madde ile sıralayacak olursak:

- Göç edilen yerlerde iş imkânlarının sınırlı olması,
- Büyük şehirlerde ilerleyen teknoloji ve sanayileşme ile birlikte iş imkânlarının olması,
- Göç edilen şehirlerde eğitim ve sağlık hizmetlerinin yeterli olması,
- Daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak istenmesi,
- Tarım alanlarının miras yoluyla bölünmesiyle pay oranlarının azalması,
- Tarımda makineleşme ile birlikte işgücüne ihtiyacın azalması,
- Kan davaları,
- Terör olayları.

Aksoy'un Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde terörün neden ve sonuçları isimli çalışması için yapmış olduğu ankete göre; Doğu ve Güneydoğu Anadolu verilerine göre göç olayının sebepleri olarak görüşülenlerin %44.5'i terör örgütünü; %28.5'i devletin görevini yeterince yapamamasını, % 12.5 köy korucularının baskısını; %0.2'si hem terör örgütünü hem de devleti saymaktadırlar. Dolayısıyla güvenlik güçleri ile terör örgütü arasındaki mücadele bölgeden göç etmek zorunda kalan insanların %85.7'sini etkilemiş görünmektedir. Göçün diğer sebepleri olarak %7.5'lik oranda ekonomik şartların bozulması, %4.2 oranda ise işsizlik

gösterilmektedir. Kan davası %1.6, ağa baskısı %0.1 gibi diğer sosyal yapıdan kaynaklanan sebepler %0.5 gibi oldukça düşük bir seviye olarak belirtilmiştir³³.

İnsanlar gerek kişisel nedenlerden gerekse mecburi sebeplerden dolayı belki de doğup büyüdüğü topraklardan farklı yerlere yerleşmektedirler. İnsanları istemsiz olarak göçe zorlayan nedenlerde, birtakım toplumsal, kültürel, ekonomik gerekçeler bulunmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde nüfusun artışı, buna paralel olarak işgücü fazlalığının oluşması tarımda makineleşmeyle birlikte giderek artan boyutlara ulaşmış, bu sebeplere terörün de eklenmesiyle birlikte kaçınılmaz sonuç olarak karşımıza çıkmıştır. Birçok sebebi bulunan göç, benzer unsurlar bir arada izah edilerek aşağıda 3 ana başlık halinde açıklanacaktır.

2.4.2.4.1. Ekonomik Nedenler

Ekonomik şartların zorluğu, insanları maddi yönden etkilediği gibi psikolojik ve moral yönden de etkilemektedir. Bu nedenle, toplumdaki dengesiz gelir dağılımı, terör odaklarının yararlandığı en önemli unsurlardan birisi olmuştur. Ekonomik nedenler bu odaklar tarafından propaganda malzemesi yapılarak, mümkün olduğunca istismar edilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla yeterli eğitim almamış insanlar, ekonomik eksikliklerinden dolayı istismara daha çok müsaittirler.

Bundan üç yüz yıl önce Avrupa'da makinelerin üretim sektörüne kazandırılmasıyla birlikte şehirlerde üretim merkezleri oluşturulmuş, bu da insanların buldukları kırsal kesimlerden daha cazip olan şehir merkezlerine göç etmelerine neden olmuştur. Bu durum 1990'lı yılların ortalarından itibaren ülkemizde de görülmüştür. Tarım, ülkemizde temel geçim kaynakları arasında yer almaktadır. Makineleşmeyle birlikte ülkemiz ekonomisinde sanayi sektörünün payı giderek artış göstermiş, buna karşın tarım sektörünün payı azalmıştır.

Kırdan kente göç eden bireyler genellikle memleketlerinde durumlarının şimdikine göre daha iyi olduğunu düşünmektedirler. Çünkü göç etmeden önce birçok ürüne ücret ödemedikleri halde, artık bunları parayla karşılamaktadırlar. Eski durumlarına göre daha fazla kazandıkları halde geçimlerinin öncekine nazaran zor olmasının sebebi budur. Ayrıca şehre gelen bu yeni misafirler kendilerini diğer şehirlilerle kıyasladıklarından dolayı, onlara göre daha az kazandıkları için maddi durumlarının iyi olmadığını düşünmektedirler.

2.4.2.4.2. Kan Davası

Çeşitli tanımları olmakla birlikte kan davası ya da kan gütme, bir aile, kabile veya aşiretin üyelerine karşı, başka bir aile, kabile veya aşiret üyelerinin çeşitli nedenlerle duydukları kin dolayısıyla birbirlerinin hayatlarına son vermeleridir³⁴.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da insanların göç etmelerinin nedenlerinden bir tanesi de kan davalarıdır. Kan davası; farklı sebeplerden dolayı yakınlarından bir ya da birkaçının öldürülmesi neticesinde, yakını öldürülenler tarafından, öldüren kişinin kendisine ya da akrabalarına yönelik intikam alma amaçlı olarak hayatlarına son verilmesidir. Bu durumda öldüren kişinin akrabaları hiçbir suçu olmasa dahi, hedef konumuna gelmektedirler. Böylelikle her seferinde taraflardan birisi öldürülmekte, nesiller boyu devam edecek bir husumet ve dolayısıyla dava başlamış olacaktır. Öldüren kişi yakalanınca cezaevine girecek, ayrıca haksız yere bir insan öldürülmüş olacaktır.

Birçok insan bu sebepten dolayı hayatını kaybetmekte, aileler yok olmakta ve birçok maddi-manevi zarar meydana gelmektedir. Bu durumdan mağdur olan aileler, kendilerinin bulunabilecekleri yerlerden kentlere göç ederek uzaklaşma, saklanma yoluna gitmekte, istemeseler dahi memleketlerini terk etmek durumunda bırakılmaktadırlar.

Kan davalarının farklı bir yönü ise, bazen çevrenin etkisiyle bazen de duygusal sebeplerden dolayı, ceza vermeye yetkili olan devletin yerine taraflar suçlu gördüklerinin cezasını kendileri vermekte, böylelikle duygularını tatmin etmektedirler.

Birçok kez önemsiz bir sebepten çıkan münakaşalar büyüyerek yıllar sonra kan davalarına dönüşmektedir. Bu kan davaları da zamanla gruplaşmalara yol açmakta, birbirlerine cephe alan aileler genelde köyü terk etmektedirler³⁴. Aileler arasında çıkan anlaşmazlıkların sebeplerinin genellikle; kız kaçırma olayları, arazi anlaşmazlıkları, çevre baskısı, yanlış örf adet anlayışı, evlilik dışı ilişkilerin olduğu görülmektedir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 82. Maddesine göre; kan gütme saikiyle adam öldürme, adam öldürme suçunun ağırlaştırıcı nedenlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu suçun işlenmesi halinde kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılacaktır.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde halkın töre cinayetleri konusundaki fikirleri ile ilgili yapılan bir ankete göre, halkın % 37' si töre cinayetlerini haklı görmektedir³⁵. Kan davasında karşı taraftan birini öldüren kişi, aşiret ve halk tarafından görevini yerine getirmiş olarak görülmekte, yapmak istemeyenler ise kınanıp dışlanmakta psikolojik olarak zorlanmaktadır.

2.4.2.4.3. Terör

Ülkemizde yaşanan hızlı toplumsal ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde 1980' li yıllarda yaşanmaya başlanan terör olayları göçün diğer bir nedenini oluşturmaktadır.

Ekonomik zorluklardan ya da kentin çekici yanlarından dolayı kırdan kente yönelik göçlerde var olan mutlu yarınlar ve memleketle yaşanan ilişkiler, terör nedeniyle yaşanan göçlerde yerini umutsuzluğa, yarınların belirsizliğine ve memleketle ilişkilerinin kesilmesine bırakmıştır. Yaşanılan yerleşim biriminin boşaltılması şeklinde gelişen bu göçlerle, ailelerin ekonomik düzenlerinin temeli olan topraklarıyla ve üretim kaynaklarıyla olan temasları önemli ölçüde kesilmiştir³³.

Terör ülkemizde, özellikle 1980'li yıllardan başlayarak hizmetlerin götürülmesini engellemiştir. PKK terörü ülkemize ekonomik ve insani bakımdan büyük kayıplar verilmesine neden olmuştur. Güneydoğu Anadolu illerinde, 1779 köy ve mezra, 6153 yerleşim birimi kullanılamaz hale gelmiş, 3 milyondan fazla kişi devletle terör örgütü arasında kalarak yer değiştirmiştir²³.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden yaşanan göç hareketindeki artış, özellikle PKK terörüyle paralellik göstermektedir. 1983 yılından önce %7 olan terörden kaynaklanan göç olayı 1983-1990 yılları arasında %64.5'e, 1991'de %83.8'e, 1992'de %81.4'e, 1993'de %83.4'e çıkmaktadır. 1994 yılından itibaren güvenlik güçlerinin etkisiyle terörle ilgili göç olayları %62.7'ye, 1995 yılında %51.2'ye, 1996 yılında %41.6'ya, 1997 yılında %28'e düşmüştür³³. Ülkenin mevcut yapısını bozmaya çalışan terör örgütünün yarattığı korku ve şiddet, halkın yaşadıkları yerlerden uzaklaşma nedenlerinden birisini oluşturmuştur.

2.4.2.5. Göçün Etkileri ve Sonuçları

Göç, yeryüzünün herhangi bir bölgesinde ortaya çıkan işgücü, üretim ve nüfus arasındaki dengesiz dağılımı²⁸ ve bozulan sosyal sistemin dengelerini sağlamak için ortaya çıkan nüfus hareketleridir. Göç ile birlikte, gidilen yerlerde ve göçmenlerde birçok sosyo-ekonomik sorunlar ortaya çıkmaktadır²⁸.

Ülkemizde bir dönem yaşanan göçle ilgili istatistikler incelendiğinde, göçün ülkemiz genelinde yaşandığı rahatlıkla anlaşılmaktadır³⁰. Ülkemizde yaşanan göçlerle ilgili birkaç sonuç karşımıza çıkmıştır. Bu sonuçları sıralayacak olursak:

- Göçle birlikte şehir nüfusunda artış meydana gelir,
- Nüfus dağılımında dengesizlik meydana gelir,
- Dengesiz ve düzensiz kentler ortaya çıkar,
- Kentlerde konut sıkıntısı yaşanır,
- Kent nüfusunda artış oluşur,
- Kentte bulunan altyapı hizmetleri yetersiz kalır,
- Kırsal kesimden birçok bireyin gelmesiyle birlikte işsiz insan sayısında artış yaşanır.

Yapılan araştırmalar, kırdan kente göç sonrasında göç eden bireyleri yeni yerleşim yerlerinde uyum sorunları beklediğini göstermektedir. Kırdan kente gelmiş, yeni düzenini kurmak için uygun yaşam koşullarını oluşturma, hayatını bir kentli olarak idame ettirme, ihtiyaçlarını karşılama çabasındaki misafir için yeni düzen hiçte kolay olmamıştır.

Yeni yerleşim yerlerinde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle kentle bütünleşememe süreci göç eden bireyler üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta ve onları suça eğilimli hale getirmektedir. İşsiz ve kalabalık olarak göç eden bireyler evin birtakım ihtiyaçlarını karşılama konusunda zorlanarak geçim sıkıntısına düşmekte, geldikleri yerlere göre otorite ve sosyal kontrol mekanizmalarının daha zayıf olmasının da etkisiyle aileler çocuklara söz geçirememekte, kendileriyle yeterince ilgilenilmeyen çocuklar sokağa yönelmektedirler. Bu durumu fırsat bilip yararlanmak isteyen terör örgütleri bunu propaganda malzemesi yaparak özellikle çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmaya çalışmaktadırlar.

2.4.2.6. ARKADAŞ ÇEVRESİ

İnsanlar doğduklarında, duygusal ve zihinsel bazı yeteneklere sahip olarak dünyaya gelmezler. Zamanın ilerlemesiyle birlikte, yapısı gereği çevresi ile etkileşim içerisine girerek bazı yetenekleri kazanırlar. Çocuk, aile içerisindeki ilk eğitiminden sonra yakın çevresinde bulunan kendi özelliklerine daha yakın gördüğü arkadaşlarıyla iletişime geçerek toplumsallaşma sürecine dâhil olur.

Arkadaş grupları, kendine has normları ve kavramları bulunan, rekabet ve cinsiyet temeli üzerine kurulan, genellikle ortak yönleri fazla olan çocuklar tarafından oluşturulan arkadaşlık kurumudur. Çocuk, kendini yakın gördüğü grup içinde değerlendirerek, arkadaşlarının beğenisini, saygısını kazanmak için onların tutum ve davranışlarına göre yapması gerekenleri en üst düzeyde gerçekleştirmeye çaba harcar. Bu nedenle arkadaş grubunun çocuk üzerindeki etkisi oldukça önemlidir¹.

Arkadaş ortamı, çocukların tarafsız olarak görülebileceği, gerçeklerle yüz yüze olabileceği bir ortamdır. Dâhil olunacak arkadaş gruplarının etkisi ergenlik dönemlerinde en üst seviyelere kadar çıkmaktadır. Zira çocuk bu grup içerisinde çeşitli sınavlardan geçecek ve bireysel bağımsızlığını kazanacaktır. Aile ortamında, gereken eğitimden ve ilgiden yoksun büyümüş ve suça yatkın olan çocuklarda arkadaş çevresi bu noktada etkisini gösterecektir.

Arkadaş grubunun çocuğa, toplum içinde kabul görme, aidiyet duygusu kazandırma, kendini gerçekleştirmeye imkân tanıma gibi olumlu etkileri bulunmaktadır. Bunun yanında sigara, alkol, uyuşturucu ya da suç gibi negatif davranışlara yönlendirme gibi olumsuz etkilerinin de olduğu bilinmektedir. Arkadaşlık ilişkisinin sürdürülmesi çoğu zaman, grup normlarının benimsenmesi ve bu normlar doğrultusunda davranılmasına bağlı olduğundan, çocuk, hoşuna gitmese de korkaklıkla suçlanmamak için olumsuz davranışlarda gruba uymak zorunda kalacaktır¹.

2.4.2.7. OKUL ÇEVRESİ

Aile ve arkadaş çevresinden sonra okul çevresinin de çocuğun gelişim ve sosyalleşme sürecinde önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Çocuğun büyümesiyle birlikte onu yönlendiren aile dışındaki etkenlerin önemi artacaktır. Toplumun örgütlü bir kurumu olan

okul içerisinde, çocuğun yapması ve yapmaması gereken birtakım kurallar bulunmaktadır. Toplum tarafından oluşturulan bu kurumda çocuk kendini deneyebileceği bir ortam bulabilmekte, burada öğrendikleri sayesinde toplumsal değer ve normları önemli ölçüde biçimlenmektedir. Bu özelliklerinden dolayı okul, çocuğun toplumsallaşmasında ve topluma uyum sağlayan bir birey olarak onun değerlerini kabul etme konusunda önemli bir yer üstlenmektedir.

2.4.2.8. İŞ ÇEVRESİ

Ekonomik zorluklar, göç, nüfusun hızlı artışı, eğitimsizlik, ailelerin parçalanması gibi sebepler çocukların daha küçük yaşlarda çalıştırılmalarına neden olmaktadır. Henüz yaşamı öğrenme safhasında olan çocuklar, erken yaşlarda hayatın acımasız yüzü ile karşılaşmakta, basit ya da önemsiz sayılabilecek getir götür olarak tabir edilen işleri yapmakta, sabah erken saatlerde işe giderek geç saatlerde eve gelebilmektedir. İşyerinde, ailenin kontrolünden uzak ve kendisinden yaşça büyük olan insanların yanında bulunarak onlardan olumsuz birtakım davranışları öğrenebilmekte, sigara ya da uyuşturucu ile henüz bu dönemlerde kolaylıkla tanışabilmektedir.

Çocuğun iş hayatına olması gerekenden önce girmesi, ekonomik güdülenmelere vaktinden önce maruz kalmasına, eğitim yoluyla kötü etkilere direndiği manevi desteklerden yoksun büyümesine ve çeşitli çevrelerle temasa geçmesini sağlamakta, suça yönelme hususunda önemli bir etken niteliği göstermektedir²¹.

Sosyalleşme ihtiyacını tam olarak giderememiş olan çocuklar, etrafında bunu başarmış olan akranlarının aksine, kendilerini boşlukta hissetmekte ve bunu da birtakım kötü alışkanlıklarla gidererek kendilerini gösterme eğilimine girmektedirler. Yakın zamanlara kadar çocuk suçluluğunun oranlarının alt seviyelerde devam etmesinin bir nedeni de, ailenin çocukları üzerindeki desteğine bağlanabilir. Son zamanlarda artan çocuk suçluluğunun önüne geçilebilmesi adına toplum ve devlet olarak kurumların bu konuya hassasiyetleri sağlanmalı, aile kurumuna verilen önem arttırılmalı ve aileler bilinçlendirilmeli, ailelerin arkadaş seçiminde çocuklarını yönlendirmeleri anlatılmalı ve ekonomik zorluklar adına küçük yaşlarda çalışmalarının önüne geçilmelidir.

2.4.2.9. TERÖR

İnsanların en temel ihtiyaçlarının başında kendilerini güven içerisinde hissetmeleri gelmektedir. Küreselleşen dünyamızda teknolojinin gelişmesiyle birlikte birtakım bölgesel tehditler, uluslar arası boyut kazanarak global bir sorun haline gelmiştir. Çevre kirliliği, yoksulluk ve açlık, çeşitli salgın hastalıklar, sosyal ve kültürel kutuplaşmaların yaşanması ve terör eylemleri dünyada büyük tehlikeler arasında sayılmaktadır.

Terör ve terörizm kavramlarıyla ilgili olarak bugüne kadar birçok farklı tanım ve açıklamalar yapılmıştır. Kökünü Latince 'terrere' sözcüğünden alan terör kelimesi, korkudan dehşete düşmeye sebep olma anlamına gelmekte olup, ilk defa Dictionnaire de l'Academie Française'nin 1789 yılında yayınlanan ekinde rastlanmaktadır. 1789 Fransız ihtilali sonrasında tarihcilerine göre dönemin, terör rejimi olarak adlandırıldığı ve bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için meydana getirdiği ortak korku manasında kullanıldığı bilinmektedir. Türkçedeki karşılığı yıldırma, korkutma olan terör kelimesi, Siyasi Terimler ve Örgütler sözlüğünde kamu otoritesini veya toplum yapısını yıkmak için girişilen korku ve yılgınlık saçan şiddet hareketleri olarak belirtilmektedir³⁶.

Terör; etrafa korku salmak, yıldırma, sindirmek, tahrip etmek, yaralamak, öldürmek suretiyle insanları can, mal, namus gibi maddi ve manevi değerlerin tehlike içinde olduğuna inandırarak güvenliği ortadan kaldırmaktır. Anarşi ise terörden farklı olarak, yasaların hâkimiyetinin olmaması ve uygulanmaması, otorite yokluğu, otoriteye karşı oluş, karışıklık ve kargaşa durumunu ifade etmekte ve terör ortamının oluşmasına zemin hazırlamaktadır³⁷.

Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER ise terörü, şiddetin, sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma ve savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması olarak tanımlamıştır³⁸.

Siyasal açıdan terör, bir bölgede, ülkede ya da dünyada yaşayan belirli bir nüfus topluluğunu şiddet kullanarak korkutmak, yıldırma, bıktırma suretiyle belirli bir siyasal amacı gerçekleştirmeye çalışmaktır. Bundan dolayı, ancak siyasal bir amaç için yapılan eylemlerin terör olarak nitelendirilmesi gerekir. Buradaki bir diğer detay, terörün devlete karşı yapılmış olmasından dolayı, devletlerin uyguladığı güç yöntemlerinin terör olarak isimlendirilmediğidir³⁹.

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 1.maddesi terörü; Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler, olarak tanımlamaktadır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kitlesel iletişim araçları da gelişim göstermiş, böylelikle psikolojik savaş taktikleri de gelişmiştir. Dünya dengelerinin değişmesiyle birlikte uluslar arası alanda sıcak savaşlar yerini soğuk savaşlara bırakmıştır. Günümüzde yaşanan soğuk savaşların bir gereği olarak psikolojik savaş kavramı ve psikolojik savaşın önemli bir metodu olan terör kavramı bir kez daha güncel bir kavram olarak yer almaya başlamıştır.

2.4.2.10. Terörün Unsurları

2.4.2.10.1. İdeolojik Unsur

Türk Dil Kurumuna göre ideoloji: Siyasal ya da toplumsal bir öğretiyi oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir toplumsal sınıfın davranışlarına yön veren politik, hukuksal, bilimsel, felsefî, dinsel, moral, estetik düşünceler bütünü olarak açıklanmaktadır. Başka bir tanıma göre ise, insanın toplumları ve doğayı açıklamaya yönelik olarak duygu düşünce ve tutumlarını içeren düşünce sistemleri olarak tanımlanmaktadır.

İdeoloji unsuru, terör örgütleri açısından dayanak noktasını oluşturduğundan mutlak bir kavramdır. Örgüt, benimsediği ideoloji doğrultusunda hareket etmekte, stratejisini buna göre belirlemektedir. Terör örgütlerinin siyasi eğitim adını verdikleri faaliyetlerin amacı, örgütün dayandığı temel ideolojiyi sempatanlarına benimsetmek ve belirlenen hedefler doğrultusunda bilinçlendirmektir. İdeolojik eğitim de diyebileceğimiz bu süreçle örgüt sempatanlarının örgüte bağlılıkları sağlanmaktadır. Günümüzde terör örgütlerinin faydalandığı başlıca ideolojiler arasında, Marksist-Leninist ideoloji, Etnik kaynaklı ideoloji ve Dini kaynaklı ideoloji gibi farklı kaynakları temel alan, ancak hedef olarak rejim değişikliğini

veya bölünen topraklar üzerinde yeni bir devlet kurmayı amaçlayan ideolojiler yer almaktadır³⁶.

Terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin asıl amacı ideoloji sayesinde sempatican kazanmaktır. Bu yeni oluşum ilk başlarda illegal olarak kabul edilmemekte, faaliyetler sempatican kazanma düzeyinde gerçekleşmektedir. İlerleyen zamanlarda bu yapı, propagandalarına toplantı ya da gösteri yürüyüşü ile başlamakta, örgütlenmeyi takiben eylem aşamasında şiddet unsuruna başvurmaktadır.

2.4.2.10.2. Terör Örgütü Unsuru

Örgüt, belirli bir amaç ya da amaç grubuna yönelik, birbiriyle bağlantılı eylemlerin gerçekleştirilmesi için bireylerin önceden belirlenmiş davranış kalıpları, görevler ve sorumluluklar çerçevesinde bir araya gelmesiyle oluşan, tamamlayıcı ve süreklilik gösteren toplumsal yapılanmadır⁴⁰. Diğer bir tanımlamayla örgüt: ortak bir amaç uğruna ve bu amacı gerçekleştirmek adına bir eylemde bulunmak üzere bir araya gelmiş kişiler ya da kurumlardan oluşmuş birlik manasına gelmektedir. Bu yapılanma siyasi amaçlı olarak kanun dışı eylemlerde bulunmak üzere oluşturulduğunda meydana gelen örgüt terör amaçlı olarak kurulmuş olur.

Terör örgütlerinin yapılanmalarında illegal teşkilatlanma ve gizlilik esas unsur olarak yer almaktadır. Bu aynı zamanda örgütün temel güvenlik ihtiyaçlarına yönelik bir yapılanmadır³⁶. Terör örgütünün tabanını oluşturanlar, kendilerini destekleyenlerle birlikte amaçlarını duyurmaya yönelik olarak yeni katılanlara gerekli eğitimi aktarmaktadırlar. Böylelikle yapılması planlanan kanuni ya da kanun dışı eylemler için örgütsel yapılanma hazır hale gelmektedir. Oluşan güç birliği ile illegal silahlı ya da silahsız eylemler, kanuni ya da kanun dışı mitingler, afiş, pankart asmalar veya bildirimler yoluyla örgüt amaçlarını duyurmaya olanak bulmaktadır.

2.4.2.10.3. Şiddet Unsuru

Şiddet, kişinin başka insanlara ya da çevresine yönelik olarak gösterdiği zarar verme durumu olarak tanımlanmaktadır. Daha geniş bir ifadeyle, uygulayıcısı tarafından bilinçli olarak karşıdaki kişiye, kişilere, kurum ya da kuruluşlara veya diğer canlılara yönelik, maddi,

manevi çıkar ve menfaatlerin elde edilmesini sağlamak amacı ile fiziksel, sözlü, psikolojik olarak uygulanan kişi ya da kişilerin, yaşam, özgürlük, irade, istek, hak ve sağlıklarına zarar veren, geçici süre ile bunların ortadan kaldırılmasını sağlayan ya da bu hakları ortadan kaldıran hal ve hareketlerin tümüne şiddet denilmektedir⁴¹.

Örgütlenme safhasında anlatıldığı üzere bu aşamada terör örgütü, legal ya da illegal oluşumların desteğiyle amaçlarını gerçekleştirmek üzere belirlemiş oldukları hedeflere yönelik olarak, neticesinde halka korku salan, yıldırmaya yönelik şiddet içeren birtakım faaliyetleri gerçekleştirir. Bunun sonucunda ülkede kargaşa ortamı oluşturularak amaca ulaşılması arzulanmaktadır.

2.4.2.11. Terörizm

Dünyada, teknolojinin gelişmesiyle paralel olarak yaşanan sıcak savaşlar yerini soğuk savaşlara, soğuk savaşlarda bir taktik olarak psikolojik savaşlara bırakmıştır. Psikolojik savaşın bir unsuru olan terörizm; zaten var olan ya da yapay olarak oluşması sağlanan fikir ve hareketlerin, belirli bir amaç için harekete geçirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Terörizm, devletler tarafından kabul edilmiş olan normlar, diplomatik kaideler ve savaş kurallarına aykırı olarak, belli bir ülkenin sınırları ile sınırlanamayan ve muhatap devletlerin politikalarına karşı sonuçlar doğurmaya yönelik şiddet hareketleri olarak ifade edilmektedir⁴². Terörizm; siyasal hedefleri gerçekleştirmek için mevcut durumu yasadışı yollardan değiştirmek amacıyla örgütlü, sistemli ve sürekli olarak terör eylemlerinin kullanılmasının bir yöntem olarak seçilmesidir.

Terörizm kavramı, terör yöntemlerinin siyasi bir amaçla örgütlü, sistemli ve sürekli bir şekilde kullanılmasını benimseyen bir strateji olarak terör kavramından ayrılmaktadır. Terör terimi, dehşet ve korkuyu belirtirken terörizm, terör kavramına devamlılık ve siyasallık katmaktadır. Buradan hareketle terörizm, savaş ve diplomasi ile kazanılmayan sonuçları elde etmek, korku ve dehşet saçmak amacıyla bir teoriye ve ideolojiye dayanılarak siyasi maksatlarla, terör ve şiddetin sistemli bir şekilde kullanılmasıdır³⁶.

Terörizm kavramı; terör kavramını daha çok siyasi açıdan izah etmektedir. Terörizm uzmanı Paul Wilkinson'un yapmış olduğu tanıma göre terörizm; bir takım siyasi taleplerin

karşılanmasını sağlamak amacıyla, bireyleri, grupları, toplumu ya da hükümetleri yıldırmak için şiddet içeren faaliyetlerin sistematik olarak uygulanması ya da bu amaçla tehdit oluşturması olarak tanımlanmıştır⁴³.

Terörizm; şiddet eylemleri ile bir toplumu ya da ülkeyi ayakta tutan etmenleri aşındırmayı veya ortadan kaldırmayı, böylelikle ortaya çıkacak zafiyetten faydalanarak toplumda kargaşa ortamı oluşturarak hedefine ulaşmayı amaçlar. Hedef ülkeyi istikrarsızlaştırmak adına etkili bir stratejiye sahip olan terörizmin asıl maksadı, fiziksel tahribattan ziyade psikolojik tahribatı gerçekleştirmektir⁴⁴.

Terörizmin amacı; hedefteki sistemi cebir ve şiddetin kullanılmasıyla ortadan kaldırarak, yerine amaçlanan sistemin getirilmesi çabasıdır. Terör örgütü sempatizanları, mevcut sistemin halka yararının olmadığını, yerine kendilerinin istediği sistemin getirilmesi gerektiğini, bu uğurda mücadelenin şart olduğunu ancak halkın yeterince tepki göstermediklerini, bundan dolayı da gerçekleştirdikleri mücadeleyi halk adına kendilerinin yürüttüklerini ve zamanla halkın bilinçlenerek vermiş oldukları mücadeleye katılacakları görüşünü savunurlar. Amaçlarını gerçekleştirme uğruna bu insanların şiddeti benimsemeleri hatta silahlı mücadeleye girmelerinde yatan temel sebep, kendilerinin mevcut sistem karşısında zayıf oldukları ve bu yöntemi kullanmadıkları takdirde başarının sağlanamayacağı düşüncesidir.

Varol'a göre; terör örgütü üyelerinin öncelikli amacı, güvenlik güçlerinin ve toplumun moral gücünü yıkmak, halk veya hedef topluluğu korkutarak toplumda panik yaratmaktır. Bu amaçla dünyanın birçok ülkesinde, alışveriş merkezleri, restoranlar, okullar hedef alınmakta, aralarında savunmasız kadınların, gençlerin ve çocukların bulunduğu çok sayıda masum insan hayatını kaybetmektedir. Terörizmin bunun yanında diğer bir amacı da güvenlik güçlerini ve diğer devlet görevlilerini kamuoyunda küçük düşürmek suretiyle devlet otoritesini sarsarak toplumda söz sahibi olunmasının istenilmesidir⁴⁴.

Küreselleşme ve teknolojinin etkisiyle birlikte değişen dünya koşullarına terörizmde uyum sağlayarak, amaçlarını gerçekleştirme noktasında gücünü daha çok hissettirmektedir. Demokratik ülkelerde terörizmin daha az etkili olduğu düşünülse de, basın-yayın organlarının etkisiyle, yapacak olduğu eylemlerle vereceği zararın çok daha fazlasını çok daha fazla kişiye verebilmektedir.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de Dünya Ticaret Merkezi ikiz kulelerine yönelik yapılan saldırılara kadar gerçekleşen terör eylemleri sadece saldırının gerçekleştirildiği bölgeyi ya da ülkeyi etkilerken, 11 Eylül saldırıları terörün yapısında, şiddet boyutunda ve ifade ettiği anlamda önemli değişikliklerin oluşmasına neden olmuştur⁴². Artık terörizm, ülkeler nazarında küresel bir boyut ifade ederek bütün ülkelerin bir sorunu olarak görülmeye başlamıştır.

2.4.2.12. Terörün Amaçları

Terör örgütleri yapmış oldukları eylemler ile mevcut siyasi otoriteyi yıpratıp, otoritenin bu sorunun altından kalkamadığını iddia ederek bir başkaldırı yoluna gitmektedir. Terör örgütleri, hedef ülkede her türlü olumsuz ortamın oluşmasını sağlayarak, insanların bu durumdan rahatsız olmasını, devamlı surette tedirginlik içerisinde bulunarak otoritenin zayıflamasını amaçlamaktadır.

Terörün amaçlarından birisi de hedef aldıkları otoriteye zarar vermek adına yıpratmak, yapmış oldukları eylemlerle isimlerini duyurup toplumda meydana gelen panik ortamını kullanarak söylemlerini duyurabilmek ve gücünü gösterdikleri zaman isteklerini kabul ettirebilmektir.

Terör örgütleri, hedef konumundaki ülkenin sahip olduğu imkân ve kaynakları o ülkenin gelişimi yolunda değil de, terörle mücadele alanına kaydırılmak suretiyle verimli alanlarda kullanılmasının önüne geçmeyi amaçlar. Bu sayede insanlar bu duruma tepki gösterecek ve mevcut otoritenin mücadelesindeki yöntemin yanlış olduğu şeklinde kamuoyu oluşturulması sağlanacaktır. Bir bakıma ifade etmek istedikleri düşüncelerinin halka sirayet etmesi hızlanacaktır.

Terör örgütlerinin bir diğer amacı da, toplumdaki kitleler arasında ayrımcılık fikrinin oluşmasını sağlamaktır. Terör örgütlerinin yapmış oldukları eylem neticesinde, zamanla toplumda bir duyarlılık oluşmakta, bu duyarlılık neticesinde örgütün kaynak konumunda bulunan topluluğuna karşı suçlu olsun veya olmasın bir ayırım gözetmeden tepki oluşması sağlanmaktadır. Böylelikle farklı kültürel altyapıya sahip kitleler birbirleriyle çatışma konumuna girmekte, toplumsal birlik ve bütünlük sekteye uğrayarak barış ve huzur ortamı bozulmaktadır.

2.4.2.13. Terörün Nedenleri

Terör konusunu ele alırken terör eylemlerini ve bu eylemleri gerçekleştiren terör örgütü üyelerinin, ailelerini, yaşadıkları çevreyi, psikolojik durumlarını ve bu insanları bu türden eylemlere iten sebepleri anlamak gerekir. Zira terör eylemleri bir toplumun varlığına, bütünlüğüne, değer ve normlarına, ortak menfaatlerine ters düşen söylem ya da eylem gibi çok önemli unsurları içermektedir. Terör, karşısında gördüğü devleti zaafa uğratarak onu ele geçirme amacını gütmektedir. Terör örgütü mensupları ve sempatizanları birçok kez yine içinde bulunduğu toplumun içinden çıkmakta, o toplumun mensup olduğu otoriteye başkaldırmakta, yerine yeni bir otorite kurmayı amaçlamaktadır. Bu insanlar aynı toplumun içinden çıkıyor, bir kısmı otoriteye ve kurallarına razı olmasına rağmen bir kısmı bunu kabul etmiyorsa, sorunu yalnızca iç ve dış düşmanlarda aramak yerine, sebep olabilecek konuları da araştırmak gerekir.

Türkiye, jeostratejik açıdan önemli bir coğrafya parçası üzerinde yer almaktadır. Batının hem Akdeniz'le, hem de Orta Doğu ile bağlantısını sağlayan bir köprüsü konumunda bulunmaktadır. Avrupa'nın yüzölçümü itibariyle en büyük ülkesi konumundaki Türkiye, batı ile bütünleşen, İslam âleminin demokratik, laik ve çağdaş bir üyesi, az gelişmiş birçok ülkenin örnek aldığı bir model⁴⁴ olduğundan birçok devletin örnek aldığı, aynı zamanda menfaat temin etme yoluna gittiği bir konumdadır. Bazı dış güçlerin hedef ülkelerdeki eksiklikleri propaganda malzemesi yaparak menfaatlerini temin etme yolunda terörizmi baskı unsuru olarak kullandıkları bilinmektedir.

Terörle ilgili bilinmesi gereken önemli noktalardan birisi de, terörün sadece dış güçlere bağlı onlardan beslenerek hayatta kalan bir tehlike olmadığıdır. Zira terörün olduğu yerde eksikliğin olması kaçınılmazdır. Bu eksiklikler terör örgütleri tarafından iyi yorumlanıp propaganda malzemesi olarak kullanıldığı sürece, otorite açısından terör örgütü ile mücadele daha da zor bir hal almaktadır.

2.4.2.14. Türkiye’de Terörün Tarihi Gelişimi

Ülkemizde genel manada terör hareketlerinin başlangıcı 1960’lı yıllara dayanmaktadır. Bu yıllarda yeni oluşturulan anayasa mevcut özgürlüklerin kapsamını genişleterek, halkın işçi ve burjuva sınıfıyla tanışmasının etkenlerinden birini oluşturmuştur. Daha önceki bölümde ayrıntılı olarak bahsedilen kırsal kesimlerden şehirlere göç bu yıllarda başlamıştır. 1967 yılında Almanya’da ortaya çıkan öğrenci olayları etkisini hızla yayarak göstermeye başlamış, ülkemizde de bazı olayların yaşanmasına neden olmuştur.

1970’li yılların kaos ortamında geçmesiyle birlikte 1980’lerde yaşananlardan tecrübe kazanan güvenlik kuvvetleri yapılan mücadelede başarı sağlamıştır. Bu yıllarda halkın iktidara güven duymasıyla birlikte ülkedeki ayrılık fikirleri eskiye nazaran yumuşamış, giderek artan bir huzur ortamı oluşmaya başlamıştır.

Artan huzur ortamı, 1984 yılında Eruh ve Şemdinli ilçelerinde terör örgütünün silahlı ilk eylemini yapmasıyla birlikte sekteye uğramıştır. Terör örgütü bölgede gitgide güçlenmeye ve destek bulmaya başlamıştır. Kendilerine yardımda bulunmayanlara ve kamu kesiminde çalışan bölge insanına karşı acımasız eylemlerde bulunan örgüt, ülkenin kaynaklarının güvenlik hizmetlerine akmasına neden olmuştur. 1990’lı yıllara kadar bu şekilde eylemlerle kendinden söz ettiren Pkk, ülkenin artan turizm gelirlerine sekte vurmak adına eylemlerini batı illerinde bulunan büyük şehirlere kaydırmıştır.

Dünyada terör olaylarının seyrine bakıldığında, 1990’lı yıllarla eylemlerin yöntem ve boyutlarındaki bir değişim olduğu göze çarpmaktadır. Bu yıllarda çok sayıda insanın bulunduğu yerlere etki yönünden daha fazla zarar veren eylemler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu yıllarda yapılan eylemlerin sayısında bir düşüş yaşandığı anlaşılmakta, buna rağmen eskiye oranla daha fazla zarar veren türde eylemlerin gerçekleştirildiği görülmektedir⁴⁵.

Bu yıllarda taban kazanan bir diğer terör örgütü olan Dhkp/c, Karadeniz kırsalına yerleşerek ses getirecek tarzda eylem arayışlarına yönelerek, terörle mücadelede ismi duyulan kamu görevlilerini hedef alma yoluna gitmişlerdir. Bu doğrultuda Dhkp/c terör örgütü 1994 yılında dönemin Adalet Bakanı Mehmet Topaç’a, 1996 yılında ise Sabancı Holding Yönetim Kurulu Üyesi Özdemir Sabancı’ya suikast gerçekleştirerek adımı duyurmuştur.

Bu yıllardaki değişimlerden etkilenen bölücü terör örgütü, yeni açılımlar aramış ve daha az risk içeren canlı bomba türü eylemlere yönelmiştir. 30 Haziran 1996 tarihi ile 8 Nisan 1999 tarihleri arasına bakıldığında, Pkk terör örgütü tarafından gerçekleştirildiği anlaşılan 14 intihar saldırısında, 15 kamu görevlisinin şehit olduğu, 75 kamu görevlisinin yaralandığı, ayrıca 4 vatandaşın hayatını kaybedip 63 vatandaşın yaralandığı görülmektedir⁴⁶.

1990'lı yıllarda ülkemizde dini motifli terör örgütlerinin faaliyetlerinde yoğunluk olduğu görülmektedir. Özellikle 1993 yılında Pkk terör örgütüyle mücadeleye giren Hizbullah terör örgütünün adından sıkça bahsettirdiği görülmektedir. Faaliyetlerini özellikle Batman, Diyarbakır, Mardin gibi illerde gerçekleştiren örgüt, 17 Ocak 2000 yılında örgüt lideri Hüseyin Velioğlu'nun ölü olarak ele geçirildiği İstanbul Beykoz operasyonunda gün ışığına çıkmıştır.

Adeta bir istihbarat örgütü gibi çalışan Hizbullah terör örgütü, fikirlerine karşı çıkanları öldürerek mezar evleri denilen yerlere gömmüştür. Bu tarihten sonra örgütün ses getiren en önemli eylemi Diyarbakır Emniyet Müdürü Gaffar Okkan ve 5 polis memurunun şehit edilmesi eylemidir. 2000 yılındaki operasyonda örgütün arşivinin ele geçirilmesi ile birlikte yapılan operasyonlar neticesi örgüte büyük bir darbe vurulmuştur.

Ülkemizde özellikle Pkk terör örgütünün etkin olduğu görülmekte, yapmış olduğu eylemlerde onbinlerce insanın hayatını kaybetmiş olduğu ve milyarlarca dolar milli servetin heba olduğu bilinmektedir. Stratejik konum olarak oldukça önemli bir noktada bulunan Türkiye, topraklarında bulunan teröre karşı uzun bir süre meşgul olmuştur.

2.4.2.15. Ülkemiz İçin Önemli Problem; Terör Suçları

İşlenen suçun terör suçu olabilmesi için; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 3. Maddesi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 302, 307, 309, 311, 312, 313, 314, 315 ve 320. maddeleri ile 310 uncu maddesinin birinci fıkrasında yazılı bulunan suçlara girmesi gerekmektedir. Ayrıca suç, Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlendiği takdirde terör suçu olmaktadır.

2.5. YASAL DÜZENLEMELER

2.5.1. Yasal Mevzuatta Çocuk

Çocukların korunmalarına ilişkin yasal düzenlemeler öncelikle Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Bunun yanında çocuğun toplum içerisinde kişi olarak kabul edilmesi ile ilgili düzenlemeler Medeni Kanun'la, çocuk haklarının ihlali halinde uygulanacak yaptırımlar Türk Ceza Kanunu'nda, ihlali önlemek ve olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırma adına düzenlemeler Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun ve Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme gibi pek çok ulusal ve uluslararası mevzuat ile güvence altına alınmıştır.

2.5.1.1. Anayasa'da Çocuk

1982 tarihli Anayasanın üçüncü bölümü sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler ile ilgili hükümleri belirlemekte, ailenin korunmasıyla ilgili 41. Maddesinde ise; 'Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar' denilerek aileye ve çocuğa gösterilen önem belirtilmektedir.

2.5.1.2. Türk Ceza Kanununda Çocuk

Türk Ceza kanununun 6. maddesinin tanımlar kısmında Çocuk, henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır. Ceza kanununun 31. maddesi çocukları 0-12 yaş, 12-15 yaş ve 15-18 yaş olarak üç gruba ayırmaktadır.

2.5.1.2.1. 12 Yaşını Bitirmemiş Olanlar

Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir (TCK Md.31).

2.5.1.2.2. 12-15 Yaş Arası Olanlar

Fiili işlediği sırada on iki yaşını doldurmuş olup da on beş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu bulunmamaktadır. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine başvurulur. İşlediği fiili algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde yedi yıldan dokuz yıla kadar hapis cezasına başvurulur. Diğer cezaların üçte ikisi indirilir ve bu halde her fiil için verilecek hapis cezası altı yıldan fazla olamaz (TCK Md.31).

2.5.1.2.3. 15-18 Yaş Arası Olanlar

Fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde on dört yıldan yirmi yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan on iki yıla kadar hapis cezasına başvurulur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası sekiz yıldan fazla olamamaktadır (TCK Md.31).

2.5.2. Uluslar Arası Mevzuatta Çocuk

Uluslar arası mevzuatlarda; Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Riyad İlkeleri (Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri), Beijing Kuralları (Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar) gibi sözleşmeler bulunmakta ise de, burada ülkeler nezdinde en yaygın olarak kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ne değinilecektir.

3.1.3.1. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi

Ülkemizin de dâhil olduğu 1989 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ne göre, çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu kabul edilmiştir. Çocukların refahı alanında onların yaşatılması, korunması ve geliştirilmesi açılarından yeni yaklaşımlar ve standartlar getiren Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların sağlıklı bir şekilde yetiştirilip geliştirilmesi ve eğitilmesinde, ailenin, toplumun ve devletin sorumluluklarını yeni ilke ve standartlarla açıklamaktadır. Bu ilke ve standartlarla nitelikli insan'ın yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanında sözleşmede, ihmal edilmiş ve istismara uğramış çocuklarla birlikte suç işlemiş çocuklara yönelik maddeler de yer almaktadır⁵. Bu sözleşmenin amacı, çocukların korunmasıyla ilgili evrensel ilkeler belirleyerek onları her türlü olumsuz muameleye karşı korumaktır¹¹.

Sözleşmenin ilk maddesinde; bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır, hükmü yer almaktadır. Sözleşmenin ilerleyen maddelerinde çocuklarla ilgili önemli koruyucu yükümlülükler getirilmiştir. Taraf devletlerin, her türlü ihmal, sömürü ya da suistimal, işkence ya da her türlü zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele ya da ceza uygulaması ya da silahlı çatışma mağduru olan bir çocuğun, bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşması ve yeniden toplumla bütünleşebilmesini temin için uygun olan tüm önlemleri alması gerekmektedir. Bu tür sağlığa kavuşturma ve toplumla bütünleştirme, çocuğun sağlığını, özgüvenini ve saygınlığını geliştirici bir ortamda gerçekleştirilir (Md. 39) denilerek çocuklarla ilgili önemli hususlar güven altına alınmaktadır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Adana Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından 1.1.2006 ile 31.12.2007 tarihleri arasında terör suçu işlediği iddiasıyla haklarında işlem yapılarak gözaltına alınan çocukların özellikleri, Adana Valiliği'nden alınan izinle retrospektif olarak incelenmiştir. Belirtilen tarihler arasında gözaltına alınan 102 çocuğun özellikleri kullanılmıştır.

Çocukların özellikleri incelenirken, terör suçu işlemeye neden olabilecek etkenleri tespit etmeye yönelik olarak, iddia edilen suçun türü, iddia edilen suçun işlendiği yer, iddia edilen örgüt, cinsiyet ve yaş değişkenine göre özellikleri kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen verilerin istatistiksel analiz sonuçları tablolar halinde sunulacaktır.

2006-2007 yıllarında Adana'da terör suçları işlediği iddia edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü'nce haklarında işlem yapılan çocukların yaş değişkenine ait tanımlayıcı istatistikleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Çocukların yaş değişkenine ait tanımlayıcı istatistikler

YIL	N	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata	Minimum	Maksimum
2006	56	15.50	1.514	0.202	13	17
2007	46	15.00	1.520	0.224	13	17
GENEL	102	15.27	1.530	0.152	13	17

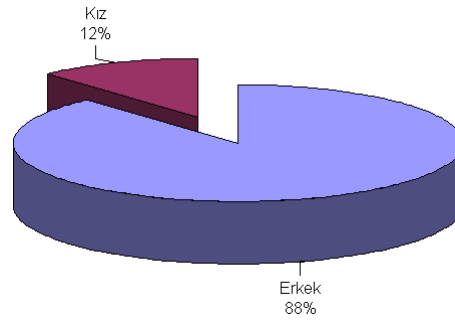
Haklarında işlem yapılan çocukların özellikleri incelendiğinde; 2006 yılında 56 çocuk hakkında, 2007 yılında 46 çocuk hakkında, toplam 102 çocuk hakkında işlem yapılmıştır. 2006 yılında işlem yapılan çocukların yaş ortalaması 15.50, 2007 yılında işlem yapılan çocukların yaş ortalaması ise 15'dir. Toplam 102 çocuğun yaş ortalaması ise 15.27'dir. Hakkında işlem yapılan en küçük çocuğun yaşı 13 iken, hakkında işlem yapılan en büyük çocuğun yaşı 17'dir.

2006-2007 yıllarında Adana’da terör suçları işlediği iddia edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü’nce haklarında işlem yapılan çocukların cinsiyet değişkeninin yıllara göre frekans tablosu Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Çocukların cinsiyet değişkenine göre dağılımı

CİNSİYET		YIL		TOPLAM
		2006	2007	
Erkek	Frekans	44	46	90
	Yıl için %	78.6%	100.0%	88.2%
Kız	Frekans	12	0	12
	Yıl için %	21.4%	0%	11.8%
TOPLAM	Frekans	56	46	102
	Yıl için %	100.0%	100.0%	100.0%

2006 ve 2007 yılında işlem gören toplam 102 çocuktan 90’ı yani %88.2’si erkek, %11.8’i kız çocuğudur. 2006 yılında işlem gören 56 çocuktan 44’ü yani %78.6’sı erkek iken %21.4’ü kız çocuktur. 2007 yılında işlem gören 46 çocuğun ise tamamı erkektir.

Şekil 2. Çocukların cinsiyete göre dağılımı

2006-2007 yıllarında Adana’da terör suçları işlediği iddia edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü’nce haklarında işlem yapılan çocukların nüfusa kayıtlı oldukları yer değişkeninin yıllara göre frekans tablosu Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Çocukların nüfusa kayıtlı oldukları yere göre dağılımı

NÜFUSA KAYITLI OLUNAN YER	YIL				TOPLAM	%
	2006	Yıl için %	2007	Yıl için%		
ADANA	13	23.2%	6	13.0%	19	18.6%
ADİYAMAN	1	1.8%	0	0%	1	1.0%
AĞRI	1	1.8%	0	0%	1	1.0%
BİNGÖL	1	1.8%	0	0%	1	1.0%
BİTLİS	3	5.4%	1	2.2%	4	3.9%
DİYARBAKIR	6	10.7%	14	30.4%	20	19.6%
HAKKARİ	0	0%	1	2.2%	1	1.0%
MARDİN	8	14.3%	10	21.7%	18	17.6%
SİİRT	12	21.4%	11	23.9%	23	22.5%
ŞANLIURFA	3	5.4%	1	2.2%	4	3.9%
ŞIRNAK	5	8.9%	2	4.3%	7	6.9%
VAN	3	5.4%	0	0%	3	2.9%
TOPLAM	56	100.0%	46	100.0%	102	100.0%

Haklarında işlem yapılan çocukların 23'ü Siirt, 20'si Diyarbakır, 19'u Adana, 18'i ise Mardin nüfusuna kayıtlıdır.

2006-2007 yıllarında Adana'da terör suçları işlediği iddia edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü'nce haklarında işlem yapılan çocukların işlenmiş olduğu iddia edilen suçun meydana geldiği yere göre frekans tablosu Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Çocukların işlemiş olduğu iddia edilen suçların meydana geldiği yere göre dağılımı

İDDİA EDİLEN SUÇUN MEYDANA GELDİĞİ YER	YIL				TOPLAM	%
	2006	Yıl için %	2007	Yıl için %		
BARBAROS	6	10.7%	3	6.5%	9	8.8%
BEY	0	0%	4	8.7%	4	3.9%
DAĞLIOĞLU	2	3.6%	0	0%	2	2.0%
GÜLBAHÇESİ	1	1.8%	3	6.5%	4	3.9%
İSMETPAŞA	0	0%	1	2.2%	1	1.0%
KAZIM KARABEKİR	0	0%	1	2.2%	1	1.0%
KURTULUŞ	0	0%	2	4.3%	2	2.0%
MİTHATPAŞA	0	0%	6	13.0%	6	5.9%
OVA	4	7.1%	13	28.3%	17	16.7%
REŞATBEY	0	0%	1	2.2%	1	1.0%
SERİNEVLER	8	14.3%	0	0%	8	7.8%
SUCUZADE	0	0%	1	2.2%	1	1.0%
ŞAKİRPAŞA	0	0%	3	6.5%	3	2.9%
TEPEBAĞ	25	44.6%	3	6.5%	28	27.5%
YUNUS EMRE	8	14.3%	0	0%	8	7.8%
ZİYAPAŞA	2	3.6%	5	10.9%	7	6.9%
TOPLAM	56	100.0%	46	100.0%	102	100.0%

Haklarında işlem yapılan çocukların iddia edilen suçu işledikleri yerler incelendiğinde en fazla suçun 28 suç ile Tepebağ mahallesinde işlendiği görülmektedir. Tepebağ'dan sonra en fazla suç işlenen yerler 17 suçla Ova, 9 suçla Barbaros, 8 suçla Yunus Emre ve 7 suçla Ziyapaşa mahalleleridir.

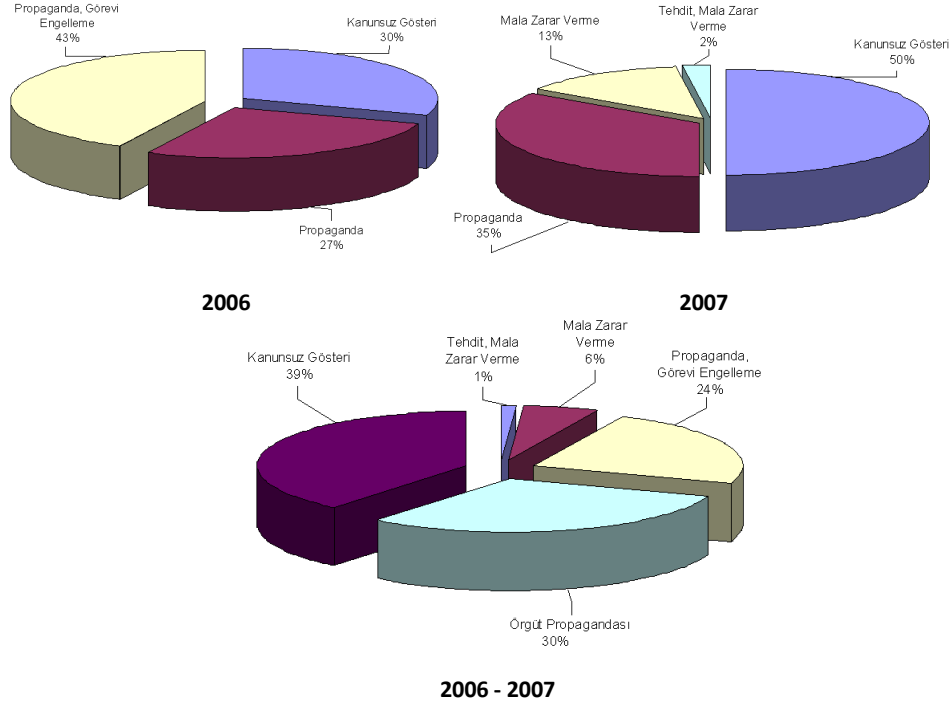
2006-2007 yıllarında Adana'da terör suçları işlediği iddia edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü'nce haklarında işlem yapılan çocukların iddia edilen suçların türüne göre frekans tablosu Tablo 6'de verilmiştir.

Tablo 6. Çocukların işlediği iddia edilen suçların türüne göre dağılımı

İDDİA EDİLEN SUÇUN TÜRÜ		YIL		TOPLAM
		2006	2007	
Tehdit, Mala Zarar Verme	Frekans	0	1	1
	Yıl için %	0%	2.2%	1.0%
Mala Zarar Verme	Frekans	0	6	6
	Yıl için %	0%	13.0%	5.9%
Propaganda, Görevi Engelleme	Frekans	24	0	24
	Yıl için %	42.9%	0%	23.5%
Örgüt Propagandası	Frekans	15	16	31
	Yıl için %	26.8%	34.8%	30.4%
Kanunsuz Gösteri	Frekans	17	23	40
	Yıl için %	30.4%	50.0%	39.2%
TOPLAM	Frekans	56	46	102
	Yıl için %	100.0%	100.0%	100.0%

Haklarında işlem yapılan çocukların en fazla işlem gördükleri suç türü 40 suçla yani %39.2 ile kanunsuz gösteri suçudur. Kanunsuz gösteri suçundan sonra en fazla işlenen suçlar ise, 31 suçla örgüt propagandası ve 24 suçla propaganda, görevi engelleme suçlarıdır. 2006 yılında en çok işlenen suç 24 suçla propaganda, görevi engelleme iken 2007 yılında en fazla işlendiği iddia edilen suç 23 suçla kanunsuz gösteridir.

Haklarında işlem yapılan çocukların işlemiş oldukları iddia edilen suç türlerine göre dağılımına ait pasta grafiği Şekil 3'de verilmiştir.

Şekil 3. Çocukların işledikleri iddia edilen suç türlerine göre dağılımı

2006-2007 yıllarında Adana'da terör suçları işlediği iddia edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü'nce haklarında işlem yapılan çocukların iddia edilen örgüt türüne göre frekans tablosu Tablo 7'da verilmiştir.

Tablo 7. Çocukların iddia edilen örgüt türüne göre dağılımı

İDDİA EDİLEN ÖRGÜT		YIL		TOPLAM
		2006	2007	
Bölücü Örgüt	Frekans	55	46	101
	Yıl için %	98.2%	100.0%	99.0%
Sol Örgütler	Frekans	1	0	1
	Yıl için %	1.8%	0%	1.0%
TOPLAM	Frekans	56	46	102
	Yıl için %	100.0%	100.0%	100.0%

Haklarında işlem yapılan 102 çocuğun 101'i yani %99'u bölücü örgüt üyesi olduğu iddia edilirken, sol örgütlere üye olduğu iddia edilen çocuk sayısı sadece 1'dir.

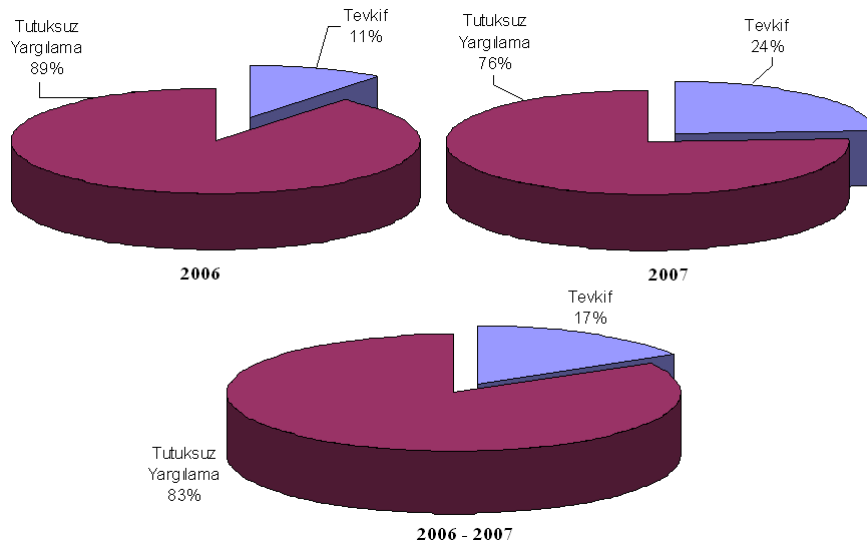
2006-2007 yıllarında Adana'da terör suçları işlediği iddia edilerek Adana Emniyet Müdürlüğü'nce haklarında işlem yapılan çocukların tutuklanma durumlarına göre frekans tablosu Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Çocukların tutuklanma durumlarına göre dağılımı

TUTUKLANMA DURUMU		YIL		TOPLAM
		2006	2007	
Tevkif	Frekans	6	11	17
	Yıl için %	10.7%	23.9%	16.7%
Tutuksuz Yargılama	Frekans	50	35	85
	Yıl için %	89.3%	76.1%	83.3%
TOPLAM	Frekans	56	46	102
	Yıl için %	100.0%	100.0%	100.0%

Haklarında işlem yapılan çocukların tutuklanma durumlarına göre incelendiğinde, hem 2006 hem de 2007 yılında tutuksuz yargılanmanın daha fazla olduğu görülmektedir. 2006-2007 yıllarında Adana'da terör suçları kapsamında Adana Emniyet Müdürlüğü'nce haklarında işlem yapılan 102 çocuğun 85'i tutuksuz yargılanırken 17'si tevkif edilmiştir.

Haklarında işlem yapılan çocukların tutuklanma durumlarına göre dağılımını gösteren pasta grafiği Şekil 4'de verilmiştir.

Şekil 4. Çocukların tutuklanma durumuna göre dağılımı

5. TARTIŞMA

Toplumsal değişim ve gelişim eldeki kaynakların en verimli şekilde kullanılmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu gelişim, toplumun geleceği olan çocuklara ve gençlere öncelik tanıyarak, onları sağlıklı, bilgili, donanımlı olarak yetiştirip, her türlü zararlı faktörden koruyarak sağlanabilir. Zira insan hayatının en kritik dönemi olan çocukluk döneminde, yeterli derecede aile desteğinin alınmaması, ilgisizlik, göç, ekonomik problemler, çevrenin olumsuz etkileri gibi sebeplerden dolayı çocuklar, suç olarak nitelendirilen davranışlara yönelebilmektedir.

Geleceğin teminatı olan çocuklar, yetişkinlerin bu konudaki görevlerini yerine getirme durumlarına göre olumlu ya da olumsuz olarak gelişeceklerdir. Çocukların iyi bir aile desteğinden ve yeterli eğitimden mahrum olmaları sonucunda topluma faydalı bir birey olacakları yerde, mevcut sorunun bir parçası haline gelmeleri kaçınılmazdır. Gelişmiş ülkelerde çocuk suçluluğuyla mücadelenin yolu, çocuğun suçlu bir birey haline gelmeden önlemler alınmasından geçmektedir. Gerçekten de incelendiği zaman görülecektir ki çocuk, bir günde ya da sadece bir olayda suçlu olmamakta, bu durum gelişen bir sürecin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa bu durumda müdahale edilmediği takdirde ilerde, suç işleyen bir birey olarak karşımıza çıkması muhtemel görülmektedir.

Çocukların aslında içinde buldukları koşullardan dolayı suç işledikleri, bu nedenle suçlu çocuk yerine suça itilen çocuk denilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴. Suç, çocuklarda birçok olumsuz etkenin birleşimi sonucunda ortaya çıkan, bir başkaldırma, bir protesto gösterisi, bir bakıma yardım çağrısı niteliğinde olan bir davranıştır⁴. Hukuksal bir olay olmasının yanında aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir olay olan suç, uygun olmayan sosyal ortamların bir ürünü şeklinde düşünülebilir. Alfieri'nin 'Suçu cemiyet hazırlar, fert işler' sözü yaşı büyük suçlular açısından düşünüldüğünde biraz iddialı olarak kabul edilse bile, suça itilmiş olan çocuklar için çok yerinde bir tespit olacaktır⁵.

Eğitim, sağlık ve iş imkânları, daha iyi şartlarda bir yaşam ve bilimum ihtiyaçların karşılanacağı bir hayat ümidiyle aileler büyük şehirlere göç etmektedirler. Ülkemizde de

yaşanan ve sanayileşmenin tetiklediği göç ile yaşamış olduğu yerlerden şehre yeni gelen insanlar, şehirlerin sunmuş olduğu imkânlardan orada yaşayan insanlar kadar yararlanamamışlardır. Bu durum büyük şehirlerin olumsuzlukları altında yaşayan çocuklarda, birçok potansiyel tehlikenin yanında, suç işleme ya da suçun mağduru olma riski ile de karşı karşıya kalmalarına sebep olmuştur. Bu etkenlerden dolayı suç işlemiş olan çocukların aslında bu duruma sürüklendikleri kabul edilmektedir.

Yapılan araştırmalar; incelenen çocukların %27'lik kısmının düzenli veya geçici işlerde çalıştığını, ailelerinin fakir olduğunu ve maddi yetersizlik içinde bulduklarını, çalışan çocukların ise % 98'lik kısmının aile geçimine katkıda bulunmak için çalıştıklarını göstermektedir³. Ayrıca çocuğun okulda başarısız olması onun çalışma hayatına atılmasını kolaylaştırmaktadır. Böylelikle erken yaşlarda işgücüne katılan çocukları, çalışma hayatında birçok risk beklemekte ve korumasız olan bu çocuklar her an suça yönelebilmektedir. Özellikle çalışan çocuklar içinde % 44'ünün, kendilerini geleceğe hazırlamayan işlerde çalıştıkları, diğer bir ifade ile yasalarca belirlenen çalışma yaşına rağmen, beden ve ruh sağlıklarına uygun olmayan ortamlarda çalıştıkları ve birçoğunun istismara uğradıkları görülmektedir³.

Çocuk suçluluğu ile ilgili yapılan analizler çocukların geçmişe oranla suç ile daha içli dışlı olduklarını göstermektedir. Çocuk suçluluğunun artış göstermesi batılı ülkelerin suç oranları ile karşılaştırıldığında, endişe edecek boyutlara gelmemiş olsa da, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konudur⁴⁷. Adalet sistemiyle mevcut durumun önüne geçebilmek amacıyla cezaların arttırılması yönündeki bir yaklaşım sadece günü kurtarmak olarak yorumlanabilir. Hâlbuki bütün suçlarda olduğu gibi çocukların suç işlemelerinde de adalet sisteminin amacı, bireylerin suç işlemelerinin önüne geçebilmek adına kalıcı yöntemler geliştirmektir.

Terör örgütlerinin, ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim, inanç, yaş ve cinsiyet gibi faktörleri amaçları doğrultusunda kullandıkları bilinmektedir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan ve batı illerine göç edenlerin özellikle de çocukların birçok konuda istismar edildikleri görülmektedir. Terör örgütleri kimi zaman ses getirici, etrafa zarar verici türden eylemler yapabileceği gibi, kimi zamanda kanunlara göre işlemiş olduğu fiilden dolayı cezai ehliyeti bulunmayan ya da yaşı itibari ile cezai sorumluluğu sınırlı olan çocukları, yapacakları kanunsuz gösterilerde kullanabilmektedir. Terör örgütlerinin genellikle aile

bağları bozuk, denetim ve kontrolden uzak, işsiz veya maddi-manevi yönden zayıf insanların ya da geçmiş dönemlerde aile bireylerinden suça karışanların olduğu ailelerin çocuklarını yapmış oldukları kanun dışı eylemlerde öne sürerek fikirlerine dikkat çekme amaçlı olarak istismar ettikleri görülmektedir⁴⁸. Çocukların, özellikle yukarıda belirtilen özelliklerdeki çocukların kolay yönlendirilmeleri doğaldır. Üstelik çocukların toplu eylemlerde, grup dinamiği ve psikolojisi içinde, dışlanmamak adına hareket etmeleri yadırganacak bir durum değildir.

Çocuklar, düşünme ve gerçekleri değerlendirme yetenekleri tam olarak gelişmemiş olduğundan, akıldan ziyade duygularıyla ve hisleriyle hareket ettiklerinden ve neden sonuç ilişkisini kavrayamadıklarından dolayı, son süreçte terör örgütlerini yönlendirenler tarafından birtakım örgütsel eylemlerde sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Başlarda masumane, yaptığı eylemin farkında bile olmadan taş atan çocuk, zamanla olayları içselleştirerek kendisini yönlendirenler gibi düşünmeye başlayacak, yüzünde maske elinde eldivenle, belki bilinçli olarak belki de baskıyla kendisini güvenlik kuvvetlerine taş ya da molotof kokteyli attığı kanunsuz gösteri içerisinde bulacaktır.

Birçok ülkede, çocuklarda suçluluk yaşının on dört yaşlarında yoğunlaştığı görülmektedir²⁰. Bu durum Adli Tıp çalışmalarında 12-15 yaş grubu çocukların bulunmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk suçluluğu ile ilgili yapılan çalışmalar, suç işleme yaşının daha çok 16-18 arasında olduğunu göstermektedir⁴⁷. Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocuklardan en çok suç işlenen yaşın on yedi olduğu görülmüştür. Bu durum suçun mahiyeti itibari ile diğer suçlardan farklılık gösterdiğini ifade etmektedir.

Aytaç'ın yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre; suç işleme oranı daha çok erkek çocuklarda görülmektedir. Diğer toplumlarda olduğu gibi toplumumuzda da, erkeğe daha baskın bir rol verilmiş, erkek daha kuvvetli, saldırgan, cesur, kimseye danışmadan karar verebilen, inisiyatif sahibi bir kimse olarak görülerek yetiştirilmiş, sokağa salınmış, kız çocuklarının duygusal olmaları gerektiği kabul edilmiş, aktif roller verilmemiş, korunmaları düşüncesi bir erkeğin gözetim-denetiminde olmalarına kadar götürülmüş, yaşamları sınırlanarak eve-dar bir alana hapsedilmişlerdir. Doğal olarak sosyal yaşamda olmayan kız çocuklarının ya da kadınların suça eğilimleri erkeklere nispeten daha az olmuştur³. Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocuklardan

%88,2'sinin erkek olduğu görülmektedir. 2007 yılında ise işlem gören çocukların tamamı erkektir. Bu konuda yapılan çalışmalar da erkeklerin fazlalıkta olduğunu göstermektedir.

Aytaç'ın 1994 yılında İstanbul Kartal adliyesinde davaları görülen 15-18 yaş grubu ile İstanbul Çocuk Mahkemeleri'nde davalarına bakılan 12-15 yaş grubu çocukların dosyalarından yapmış olduğu araştırma sonuçlarında, doğum yerlerine göre işlem yapılan çocukların dağılımına bakıldığında % 4'ünün Güneydoğu Anadolu, % 19'unun Doğu Anadolu, % 17'sinin İç Anadolu, % 1'inin Akdeniz, % 4'nn Ege Bölgesi, % 26'sının ise Karadeniz Bölgesi doğumlu oldukları tespit edilmiştir. İstanbul doğumlu olanlar ise % 29'dur. Böylelikle inceleme kapsamında bulunanların önemli bir çoğunluğunun İstanbul'a göç eden ailelerin çocukları olduğu anlaşılmıştır³.

Farklı sosyal ve kültürel yapıdaki insanların bulunduğu Adana ili, diğer illerden sürekli olarak gç alan, yoksul ve işsiz nüfusun fazlaca bulunduğu, çocuk istismarı ve ihmalinin yaşandığı ve çocukların suça karışma oranlarının yüksek olduğu bir ildir¹². Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocukların nüfusa kayıtlı oldukları yerlere bakıldığında %22,5'i Siirt nüfusuna, %19,6'sı Diyarbakır nüfusuna, %18,6'sı Adana nüfusuna, %17,6'sının ise Mardin nüfusuna, %6,9'unun ise şırnak nüfusuna ve kalan oranın ise diğer illerin nüfuslarına kayıtlı oldukları grlmştir. Bu durum, farklı çalışmalarda da görüldüğü gibi, Adana iline doğru yaşanan göçü ve terör suçu işleyenlerin genel itibari ile gç eden ailelerin çocuklarının olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde göç eden nüfusun önemli bir kısmı büyük şehirlerle yönelerek bu şehirlerin nüfusunun hızla artmasına sebep olmuş, nüfus artışı sonucunda gelen hızlı şehirleşme ilerleyen zamanlarda plansız kentleşmeyi de beraberinde getirerek bu şehirlerde birtakım sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ülkemizdeki iç göç hareketleri, özellikle büyük kentlerin çevrelerinde yoksul mahalleleri meydana getirerek, çarpık kentleşme sorununun ortaya çıkmasına neden olmuştur²⁸. Kalabalık aile, bulunduğu ortamı terk ederek olanaklarını kaybeden, bir anda vasıfsız işçi konumuna düşen, işsiz, ekonomik sıkıntılar içerisindeki ebeveynler, çocuk üzerindeki kontrol ve denetimlerini kaybetmekte, onlara yeterli ilgi ve desteği sağlayamamakta, çocuk için uygun rol model özelliğini yitirmekte ve sonuç olarak çocuk başıboş kalmaktadır. Çaresiz ve güçsüz durumdaki ebeveyn çocuğun sokakta kalmasına-yaşamasına, suça sürüklenmesine itiraz edemez-karışamaz duruma gelmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak çocuk suçluluğunun göç hareketleri ile paralel olduğu

görülmektedir. Maddi yönden göç edilen yerden daha geri koşullarda olan göçmenlerin özellikle de çocuklarının, karşılaştıkları birtakım sıkıntılardan kaynaklı suç ortamına girdikleri anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocukların bu suçları %27,5 ile Tepebağ mahallesi, %16,7 ile Ova, %8,8 ile Barbaros, %7,8 ile Serinevler ve Yunus Emre, %6,9 ile Ziyapaşa mahallelerinde, geri kalan oranın ise diğer yerleşim birimlerinde işledikleri görülmüştür. Suç işlenen mahallelerin genel itibari ile son 20 yıl içerisinde kurulan yerleşim yerleri olduğu ve göç edenlerin ikamet ettikleri yerler olduğu anlaşılmıştır. Ülkemizin genelinde yaşanan hızlı göçün önlenemeyişi, etkisini Adana'da da göstermiş, özellikle ilin güney kesimlerinde düzensiz kentleşmeyi meydana getirmiştir.

Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocuklar tarafından 2006 yılında en çok işlenen suç %42,9 ile propaganda ve görevi engelleme suçu olmuştur. Bunu %30,4 ile kanunsuz gösteri suçu takip etmiş, propaganda ise %26,8 oranla işlenen suçlar arasında yer almıştır. 2007 yılında ise en çok işlenen suç %50 ile kanunsuz gösteri, %34,8 ile propaganda, %13 ile terör amaçlı mala zarar verme, %2,2 ile terör amaçlı olarak hem tehdit hem mala zarar verme suçları olmuştur. 2006 ve 2007 yıllarında haklarında işlem yapılan çocukların %39,2'si kanunsuz gösteri, %30,4'ü örgüt propagandası, %23,5'i propaganda ve görevi engelleme suçunu birlikte işlemiş, geriye kalan %6,9'unun ise diğer terör suçlarını işlediği iddia edilerek işlem yapılmıştır. Haklarında işlem yapılan çocukların daha çok propaganda ve kanunsuz gösteri suçunu işledikleri görülmektedir. Suç türleri dağılımı incelendiğinde; suç türlerinin önemli bir kısmının çocukların kolaylıkla manipüle edilebileceği, grup dinamiği içinde yer alabilecekleri eylemler olduğu görülmektedir.

Kaldor; terörle mücadele etmek adına Avrupa ülkelerinde uygulanan ve ciddi faydaları olduğu düşünülen bazı önermeleri açıklamıştır. En önemli olanı ekonomik durum yani fakirlik sorunudur. Ekonomik sorunların terörle doğrudan bir bağlantısı olmasa da, terör örgütü mensupları tarafından işlenen şiddet, oluşturulan ideolojiyi beslemek adına yapılan eylemleri mantığa bürümek amaçlı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar terörizm sorunun çözümüne yönelik girişimler manasına gelmektedir. Ayrıca terör örgütlerinin eleman kazanma yöntemleri ve örgütlerin, üyelerini radikalleştirme yöntemleri tespit edilerek özellikle risk altındaki grupların korunmasına yönelik çalışmalar yapılarak halkın bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır⁴⁹.

Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocukların %99'unun bölücü terör örgütü, %1'inin sol terör örgütü üyesi olarak suç işledikleri görülmüştür. Haklarında işlem yapılan çocukların neredeyse tamamının, bölücü terör örgütü adına suç işledikleri iddia edilmektedir. Bu durum Adana ilinde bölücü terör örgütünün çocuklar üzerindeki etkisini göstermektedir.

Çocuklar, yetişkinler tarafından kurgulanan değişik boyuttaki terör eylemleri sonrası, fiziksel ve ruhsal yönden oldukça fazla derecede yıpranmaktadır. Çocuklar, bu eylemler karşısında gerek kendi fiziksel, bilişsel ve ruhsal melekeleri yetersiz olduğundan, gerekse bazen ebeveynlerin yol gösterme, koruma, yetiştirme yönünden yetersiz ve çaresiz kalabileceğinden, korku, güçsüzlük ve ne yapacağını bilememe duyguları yaşamaktadır. Bu şekilde bir baskı ve terör ortamında yaşamak durumunda kalan çocuklarda, kendini savunma, kendini aktarma, haksızlıklar karşısında direnebilme gibi kişilik özellikleri yeterince gelişim gösterememektedir⁵⁰. Bunlara bir de tutuklanma tedbirinin eklenmesi, çocuklar için son derece olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocukların %83,3'ü tutuksuz yargılanmaya başlamış, %16,7'sinin ise tutuklanarak yargılanmalarına devam edilmiştir. Çocukların tutuklanmaları ve hapis cezaları ile cezalandırılmalarından ziyade tedbir kararları ile denetim-kontrol altına alınmaları onların kazanılmaları için olan bir yaklaşım olacaktır. Ancak çocukları suistimal ederek onları suça sürükleyen, onları kullanarak zarar veren kişiler ya da kuruluşlar için takibat ve yaptırımların daha sıkı uygulanması sağlanmalıdır.

Çocukların gelişim dönemleri göz önünde bulundurularak istismar edilip suça itildikleri gerçeğinden hareketle, diğer suçlulara göre kuralların daha yumuşak uygulanması, daha hızlı yöntemlerin kullanılması ve önlemlerin kişiselleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuk suçlarının yaş sınırlaması bazı ülkelerde 7-21 yaş arasında değiştiğinden, bu durum mevzuat açısından göz önünde bulundurulabilir⁴.

Çocuğun dış tehlikelere karşı korunması görevi ailenin sorumluluklarında yer almakta, aileye karşı korunması görevi de devlete ait olmaktadır. Durum böyle olsa da mevcut düzenlemeler çocuğu korumada yeterli olmamakta, çeşitli kamu kuruluşlarının da yardımını gerekli kılmaktadır. Bu konuda risk oluşturan bölgelerde yerel yönetimler gerekli eğitim, sosyal ve

fiziki koşulları düzenlemeye özen göstermeli, suça neden olan dış etmenleri minimum dereceye düşürmelidir. Suçun mağdurları açısından destek olmaya yardımcı programlar düzenlenmeli, failer açısından ise topluma kazandırma noktasında yardımlarda bulunulmalıdır.

9 Ekim 2009 tarihinde, Batman'da yasadışı bir gösteriye katıldığı ve bu gösteride taş attığı gerekçesiyle tutuklanan 15 yaşındaki bir kız çocuğunun 13 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılması, gündemdeki yerini uzun süre korumuştur. Terör örgütüne üye olmamakla birlikte terör örgütü adına suç işlemek, Toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununa muhalefet etmek ve terör örgütü propagandası yapmak iddialarıyla mahkemeye çıkarılan bu çocukların birçoğu suçlandıkları propaganda kelimesini dahi bilmemekte ve özel yetkili ağır ceza mahkemelerinde yargılanarak haklarında hüküm verilmektedir.

Yasalarımızda, 12-15 yaş arası çocukların işlediği iddia edilen suçun anlam ve hukuki sonuçlarını bilmesi, davranışlarını yönlendirme yeteneğinin gelişip gelişmediğinin tespitinde istenilmektedir. Bu çocukların değerlendirilmesinde sosyal inceleme raporları alınarak çocuğun içinde bulunduğu durum, çevre koşulları, ergenlik dönemi, grup dinamiği içinde işlenen suç olması göz önünde bulundurulmalıdır.

TBMM'nin bu kapsamdaki çocuklar için yasa değişikliğine gitmesi olumlu bir yaklaşımdır. Belirli yaştaki çocuklarda terör örgütü kapsamında yargılama yerine yüklenen suç vasfını farklı ele almak daha uygun olabilir. Çünkü yetişkin biri için bile terör örgütüne üye olmak ya da propagandasını yapmak suçunun hukuki anlam ve sonuçlarını değerlendirmek ve davranışını yönlendirmek kolay değildir. Bu çocuklar, gelişimleri henüz yeterli olmadığından içinde yer aldıkları eylemlerin geleceklerini nasıl etkileyeceklerini yeterince anlayamamaktadırlar.

Ülkemizin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 19, 34 ve 39. maddelerinde; Devletin, çocuğu, ana babanın ya da çocuğun bakımından sorumlu başka kişilerin her türlü kötü davranışından koruması, olumsuz davranışlarla karşı karşıya bulunan çocukların tedavisini amaçlayan programlar hazırlaması ile ilgili sorumlulukları yer almaktadır.

Bu doğrultuda ülkemizde uygulanan yasal mevzuatı, zamanın gerektirdiği şartlara uygun hale getirmek amacıyla bir takım çalışmalar hazırlık aşamasında bulunmaktadır. Terörle Mücadele Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının 1. Maddesinde;

Terörle Mücadele Kanununun 5 inci maddesine ‘Bu madde hükümleri çocuklar hakkında uygulanmaz’ hükmü eklenerek, çocukların Terörle Mücadele Kanununun 3 üncü ve 4 üncü maddelerinde belirtilen suçları işlemeleri halinde, haklarında ilgili kanunlara göre tayin edilecek hapis veya adli para cezalarının ayrıca yarı oranında artırılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Aynı kanun taslağının 9. maddesinin ilk fıkrasında, çocukların terör suçlarında ağır ceza mahkemelerinde yargılanmasının önüne geçilmesi düşünülerek, yaş ayırımı yapılmaksızın terör suçu işleyen çocukların çocuk mahkemelerinde yargılanmalarının sağlanması amaçlanmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında çocuklarla ilgili hüküm maddeden çıkarılarak; hükmün açıklanmasının geri bırakılması, seçenek yaptırımlara çevirme ve ertelemeye ilişkin yasaklardan terör suçu işlediği iddiası altında bulunan çocukların yararlandırılması amaçlanmaktadır⁵¹.

Hazırlanan tasarı ile çocuklar aleyhine yer alan birtakım hükümlerin düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Çocukların terör suçları da dâhil olmak üzere çocuklar için kurulan mahkemelerde yargılanarak haklarında en son çarenin hürriyeti bağlayıcı cezalar olduğundan bahisle, alternatif cezalardan faydalanmaları sağlanacaktır. Böylelikle çocukların, haklarında iddia edilen suçlardan dolayı tutuklanmaları yerine, meslek ve sanat edindirme kurslarına katılmaları veya kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaları sağlanacaktır.

Çocukların, işlemiş oldukları iddia edilen suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yetenekleri henüz gelişmemiş olduğundan, onları korumak, geleceklerini düşünmek ve hayata hazırlamak adına düzenlenmesi planlanan yeniliklerin olumlu yönde olacağı değerlendirilmektedir. Öncelikle işlemiş oldukları iddia edilen suçun türüne bakılmaksızın çocukların, çocuk suçlarına bakmakla yetkili mahkemelerde yargılanmaları gereklidir. Çocukların yüksek yararı gözetilerek, ihmal edildiklerinden ve suça sürüklendikleri düşüncesinden hareketle, hürriyetlerinden yoksun bırakmak yerine sosyal hizmet birimlerinde cezalarının çekilmesi ve lehe yönelik birtakım hükümlerden faydalandırılması sağlanmalıdır.

Diyarbakır Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi Şubat 2010’da vermiş olduğu bir kararda, yaşları 12 ile 14 arasında değişen çocukları, sanık olarak değil suça sürüklenen çocuklar olarak kabul etmiştir. Mart 2006’da Diyarbakır’da meydana gelen olaylarda; terör örgütü adına suç işlemek, mala zarar vermek, terör örgütü propagandası yapmak ve toplantı ve gösteri

yürüyüşleri kanununa muhalefet etmek suçlarından 30'ar yıl hapis istemiyle Diyarbakır Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanmaya başlanan 8 çocuk için sanık ya da şüpheli yerine 'Suça sürüklenen çocuklar' ifadeleri kullanılmış ve beraatlarına karar verilmiştir. 12- 15 yaş grubunda yer alan bir çocuğun suçun ne anlama geldiğini ve bu suçu kavrayabilecek düzeyde bir psikolojik yapıya sahip olmadığı, yetişkinlerin yönlendirmesi ve kışkırtmasıyla hareket ettikleri için bu ifadenin kullanıldığı belirtilmiştir⁵².

Çocukların yer aldıkları iddia edilen suçlarda sanık olarak değil, suça sürüklenen olarak düşünülmesi gerekmektedir. Zira kendilerine yöneltilen suçun anlam ve sonuçlarını kavrama yetenekleri gelişmemiş olduğundan, ne tür bir eylemin içerisinde olduklarının farkına varamadıkları kabul edilmektedir. Çocuk koruma kanununun 3. Maddesi, suça sürüklenen çocuğu; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk olarak tanımlayarak, işlemiş olduğu suçun anlam ve sonuçlarını kavrayamayabileceğini değerlendirmektedir. Çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yargılama usulleri hakkındaki kanunda ise, çocukların suç işlemesinin sosyal bir uyumsuzluk olduğu ve amacın onları cezalandırmanın aksine topluma yeniden kazandırabilmek olduğu ifade edilerek bu husustaki hassasiyet dile getirilmiştir.

Kamuoyunda taş atan çocuklar olarak tabir edilen çocuklar, amaçları belli olan bir kısım insanlar tarafından istismar edilerek suça itilmektedir. Onlara sahip çıkmak adına suça itilen çocuklar, öncelikle koruma altına alınmalı, eğer suç yargılanmayı gerektiriyorsa yasal prosedür işletilmelidir. Çocukların minimum zarar görmeleri adına şu fikirler düşünülebilir. İlk olarak normal bir suç ya da terör suçu işleyen bir çocuk, çocuk olduğu için yargılanmadığı bir durumda, yetişkin olana kadar suç işleyecek ve suça sürüklendiğinden dolayı herhangi bir yargılama yoluna gidilmeyecektir. Bu şekilde bir düşünce çocuğu yanlış yetiştirmek olacak ve suçun kamu vicdanında kabul gördüğü düşüncesini yansıtacaktır. Diğer bir düşünce ise, çocuğun bir suç işlemesi durumunda devlet kurumları tarafından korunma altına alınması durumudur. Çocuk, işlemiş olduğu suçtan dolayı yargılanması gerekiyorsa yargılanmalı, neyin doğru ya da yanlış olduğunu öğrenmeli, yaşadığı olumsuz tecrübenin rehabilitasyonu için devlet tarafından hizmet verilmelidir⁵³.

Terör çocuklarda, kaygılanmada artış, gençlerde ise genel bir güvensizlik hissine neden olmaktadır. Terörden herkesin etkilendiği gibi çocuklarda etkilenmekte, hatta çocuklara

erişkinlerden daha fazla zarar vermektedir. Terör eylemleri sonrası çocuklar, fiziksel ve ruhsal açıdan yeterli olmadıklarından, korku ve çaresizlik hislerine kapılabilmektedir. Terör, sürekli olarak bu ortamda yaşamak durumunda kalan çocuklarda; korkak bir kişilik meydana getirmekte, ileride kimliksiz bir toplumun oluşmasına sebep olabilmektedir. Ayrıca çocukların sürekli olarak bu şekilde bir ortamda bulunmaları durumunda kendilerine de aynı şeylerin olacağını düşünerek, hayata olumsuz bir bakış açısıyla bakabilmektedirler. Terör ortamında yaşamının olumsuzlukları kadar, çocukların terör eylemlerinde kullanılmalarına bağlı olarak zarar görmeleri de söz konusudur.

Terör örgütlerinin öncelikli hedef kitlesi durumunda bulunan çocuklar ve gençleri, örgütlerin propagandalarına karşı korumak maksadıyla ülkedeki eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve terör örgütlerinin zararlı faaliyetlerine karşı gençlerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Terör örgütlerinin eleman temininde kullandığı işsizlik sorununu çözmek adına ülkedeki yatırımlara ağırlık verilmeli, çalışma çağındaki gençlere yeni istihdam sahalarının açılması sağlanmalıdır. Ülkede sanayiye yapılan yatırımlarının geliştirilmesi sağlanarak yeni istihdam sahaları açılmalıdır. Gelir dağılımı adaleti sağlanmalı, büyük şehirlerdeki çarpık kentleşmenin önüne geçici tedbirler alınmalı, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması sağlanarak terör örgütlerinin istismarına açık olan konular gündemden düşürülmelidir³⁶. Ayrıca çocukların yargılanmalarıyla ilgili olarak yasal mevzuatımızın Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesine de uygun hale getirilerek, yasal değişikliklerin bir an evvel yapılması gerekmekte, bu değişiklikler yapılanaya kadar yürürlükteki yasal düzenleme uygun şekilde yorumlanmalıdır.

Çocukların suç ve buna benzer tehlikelerden korunabildikleri, toplumsal yaşama sorumluluk sahibi bireyler olarak katılabildikleri bir yaşam sağlamak adına toplumun her kurumunun sorumluluğu bulunduğundan, bu konuda kurumlar arasında en üst düzeyde işbirliği sağlanmalıdır. Öncelikle devlet, anne ve babalara çocuk bakımı, eğitim ve öğretimi ile ilgili eğitim imkânları sunarak toplum için faydalı bir yatırım yapmalıdır⁶. Bu çocuklar, istismar ve ihmalden, suistimal edilmekten, suça sürüklenmekten korunmalıdırlar. Anne-baba, toplum ve devletin bu çocukların gelişmeleri ve geleceğe hazırlanmaları adına yükümlülükleri bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar çekirdek aile yapısının güçlü olduğu kırsal kesimlerde suç oranlarının şehirlere göre daha düşük olduğunu gösterdiğinden çekirdek aile yapısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Çocukları korumak için yerel yönetimler çeşitli adaptasyon programları düzenlemeli, çocukları, enerjilerini olumlu yönde kullanabilecekleri spor, müzik,

resim gibi alanlara yönlendirmelidir. Sivil toplum örgütleri ile işbirliği arttırılarak sokak çocuğu, tinerici ya da sokak satıcısı gibi isimlerle adlandırılan toplum için değerli olan çocukları ve gençleri topluma kazandırmak adına çeşitli sosyal programlar düzenlenmelidir⁵⁴. Belirli sebeplerden dolayı suça sürüklenmeleri muhtemel olan risk grubundaki çocuklar, henüz suç işlemeden gerekli tedbirler alınmalıdır. Bireyler ve toplum olarak çocukları korumak, geleceklerini düşünmek ve onları hayata hazırlamak zorunda olduğumuz unutulmamalıdır.

Yapılacak çalışma ve değerlendirmelerde; temel amaç, çocuğun yüksek yararının gerektirdiklerinin yerine getirilmesi olmalıdır; korunması-güvende olması, temel ihtiyaçlarının sağlanması, gelişmesi ve geleceğe hazırlanmasının koşullarının sağlanması gerekmektedir. Yarının geleceği olan çocuklar ile ilgili toplumsal duyarlılığın sağlanması, çocukların yargılanmasında çocuklar lehine yaklaşımlar ile yetişkinlerden farklı yaklaşılması, özellikle grup dinamiği ve psikolojisi içinde işlenen kanunsuz gösteri ya da propaganda gibi suçlarda hapis cezaları yerine idari yaptırımların düşünülmesi gerekmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

- 1- Toplumsal değişim ve gelişim eldeki kaynakların en verimli şekilde kullanılmasıyla gerçekleştirilebilir. Bu gelişim, toplumun geleceği olan çocuklara ve gençlere öncelik tanıyarak, onları sağlıklı, bilgili, donanımlı olarak yetiştirip, her türlü zararlı faktörden koruyarak sağlanabilir.
- 2- Çocukların suça sürüklenmesi için çok sayıda faktör bulunmaktadır. İnsan hayatının en önemli dönemi olan çocukluk döneminde, yetersiz destek 'aile, olanaklar, eğitim, çevre, sosyal destek kurumları,...', çocuğa karşı ilgisizlik, göç, ekonomik-sosyal-kültürel problemler ve çevrenin olumsuz etkileri gibi sebeplerden dolayı çocuklar suça yönelebilmektedir.
- 3- Terör örgütleri, ekonomik, sosyal, kültürel, eğitim, inanç, yaş ve cinsiyet gibi faktörleri amaçları doğrultusunda kullanmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan ve Batı illerine göç eden ailelerin çocuklarının terör örgütleri tarafından istismar edildikleri görülmektedir. Cezai sorumluluğu sınırlı olan çocukları, yapacakları kanunsuz gösterilerde kullanarak fikirlerine dikkat çekmeyi amaçladıkları anlaşılmaktadır.
- 4- Terör eylemleri sonrası, çocuklar fiziksel ve ruhsal yönden oldukça fazla derecede yıpranmaktadır. Bu eylemler karşısında gerek kendi fiziksel, bilişsel ve ruhsal melekeleri yetersiz olduğundan, gerekse bazen ebeveynlerin yol gösterme, koruma, yetiştirme yönünden yetersiz ve çaresiz kalabileceğinden, korku, güçsüzlük ve ne yapacağını bilememe duyguları yaşamaktadır. Bu şekilde bir baskı ve terör ortamında yaşamak durumunda kalan çocuklarda, kendini savunma, kendini aktarma, haksızlıklar karşısında direnebilme gibi kişilik özellikleri yeterince gelişim gösterememektedir. Bunlara bir de tutuklanma tedbirinin eklenmesi, çocuklar için son derece olumsuz etkiler yaratmaktadır. Örgütsel faaliyetlerde yer alma ya da tutuklanmalar, çocuğun eğitim ve gelişmesini engellemekte, kendi ve toplum adına geleceğini kaybetmektedir.

- 5- Çalışmamızda terör suçu işlediği iddia edilerek haklarında işlem yapılan çocuklardan en çok suç işlenen yaştın 17 olduğu, suç işlediği iddia edilenlerin %88,2'sinin erkek olduğu, %22,5'inin Siirt nüfusuna kayıtlı olduğu, en çok %27,5 ile Tepebağ mahallesinde suç işlendiği saptanmıştır. Suça sürüklenen çocuklar arasında göç eden aileler dikkat çekecek boyuttadır.
- 6- Göç eden bireylerin yeni yerleşim yerlerinde uyum sorunları yaşadığı görülmektedir. Yeni yerleşim yerlerinde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle kentle bütünleşememe süreci göç eden bireyler üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta ve onları suça eğilimli hale getirmektedir. Bu durumu fırsat bilip yararlanmak isteyen terör örgütleri bunu propaganda malzemesi yaparak özellikle çocuklar ve gençler üzerinde etkili olmaya çalışmaktadır. Göçün önlenmesi için, bölgesel farklılıkların azaltılması adına, kırsal kesimlerde istihdam alanlarının oluşturulması gereklidir. Sanayileşmenin, göçün daha sık olduğu bölgelere yapılması göçü engellemenin yanında, işsiz insanların iş sahibi olmalarına da fırsat sağlayacaktır.
- 7- Çalışmamızda en çok %39,2 ile kanunsuz gösteri suçunun işlendiği, çocukların %99'una bölücü terör örgütüne üye olmak iddiası ile işlem yapıldığı ve %83,3'ünün tutuksuz, %16,7'sinin tutuklanarak yargılanmalarına başlandığı görülmüştür. Çocukların tutuklanmaları ve hapis cezaları ile cezalandırılmaları temel başarı olmamalı, bunun yerine tedbir kararları ile denetim altına alınmaları, onları kazanmak adına önemli bir yaklaşım olacaktır. Çocukları suistimal ederek suça sürükleyen, onları kullanarak zarar veren kişiler ya da kuruluşlar için takibat ve yaptırımların daha sıkı uygulanması gerekmektedir.
- 8- Çocuklar, gelişimlerini henüz tamamlamadıklarından, davranışlarını yönlendirme yetenekleri tam olarak gelişmemiş olabileceğinden, içinde yer aldıkları eylemlerin geleceklerini nasıl etkileyeceklerini yeterince anlayamamaktadırlar. Terör örgütüne üye olmak ya da propagandasını yapmak suçunun hukuki anlam ve sonuçlarını değerlendirmek kolay olmadığından, belirli yaştaki çocukları terör örgütü kapsamında yargılamak yerine, yüklenen suç vasfını farklı ele almak özellikle grup dinamiği ve psikolojisi içinde işlenen kanunsuz gösteri ya da propaganda gibi suçlarda hapis cezaları yerine idari yaptırımlar düşünülmesi daha uygun olacaktır. Çocukların istismar edilip suça itildikleri gerçeğinden hareketle, diğer suçlulara göre kuralların

daha yumuşak uygulanması, daha hızlı yöntemlerin kullanılması ve önlemlerin kişiselleştirilmesi uygun olacaktır. Bu kapsamda yer alan çocuklar için yasa değişikliği çalışmalarını bir an önce sonlandırılmalıdır.

- 9- Yapılacak çalışma ve değerlendirmelerde; Temel amaç, çocuğun yüksek yararının gerektirdiklerinin yerine getirilmesi olmalıdır.

7. KAYNAKLAR

1. **Göç L.** Çocuk Suçluluğu ve Polisin Yaklaşımı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, 2006:15,25,27,28-36,30,31,33,36,
2. Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr. Erişim Tarihi: 28.01.2009
3. **Aytaç S.** Çocuk ve Suç, Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Cilt XIX SAYI: 179-180, Ankara, 1995:93,94-95-97-98-99
4. **Çekin N.** 13.Ulusal Adli Tıp Günleri Ders Notları, 2006:1,2,4,8
5. **Kunt V.** Suç ve Çocuk, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2003:17-21,22,24,25,40,43,44,45
6. **Dalkılıç AC.** Önce İnsan Daha Önce Çocuklar, Çocuk Suçluluğu ve İstismarı, İşref yayını, Ankara, 2007:85-86
7. **Ünal F.** Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali, TSA Dergisi, Antalya, Nisan 2008:10,11,12.16
8. **Boylu AY.** Çocuk Suçluluğu ve Aile Eğitimi, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı E-dergi, Ankara, 2008:35-36
9. **Unicef-Adli Tıp Kurumu** Çocuk İstismarı ve İhmali, 2002:5,6,7,34

- 10. Çocuk İhmal Ve İstismarına Adli Tıp Yaklaşımı** 45. Türk Pediatri Kongresi Notları, Kapadokya, 16-21 Haziran 2009
- 11. Risk Altındaki Çocukların Saptanmasında Öğretmenin Rolü** İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü, İstanbul, 2004:12,13,14,51,70,71
- 12. Fırat S.** İstismara ve İhmale Uğramış Çocukların Tedavi ve Rehabilitasyonu, Yayınlanmış Doktora Tezi, Adana, 2006,13
- 13. Koç M.** Şiddetin Ortaya Çıkardığı Psikolojik Travmayla Baş Etmede Sporun İşlevselliği, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:18, Yıl: 2007:169
- 14. Tutar E.** Suç Tasnifleri, <http://www.kriminoloji.com>. Erişim Tarihi: 27.01.2010
- 15. Demirbaş T.** Suçun Nedenleri-Suç Etolojisi, <http://www.kriminoloji.com> Erişim Tarihi: 03.05.2010
- 16. Çocuk Suçluluğu** http://www.sosyologum.com/esder-3-Suc_Sosyolojisi, Erişim tarihi 07.06.2009
- 17. İçli T.** Türkiye’de Suçlular, Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, Ankara, 1992:31,
- 18. Yavuzer H.** Çocuk ve Suç, Remzi Kitabevi (10.Baskı), İstanbul, Mayıs 2001:138-153
- 19. İçli T.** Kriminoloji, Bizim Büro Yayınları (3. Baskı), Ankara, 1999:236,
- 20. Yavuzer H.** Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi (19.Baskı), İstanbul 1999:141
- 21. Dönmezer S.** Kriminoloji, Beta Yayınları, İstanbul, 1994-297

- 22. Yılmaz A.** Çocukların Suç ve Suç Ortamından Korunmaları, <http://www.cagipolisi.com.tr/85/20-21.htm>. Erişim tarihi: 07.06.2009 Saat 20:00
- 23. Korcun C, Keçeli M, Şanlı G.** Türkiye’de Göç Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da Göç Hareketleri, 2001:1,4,5
- 24. Çelik F.** Türkiye’de İç Göçler 1980-2000, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 22, Yıl 2007:87
- 25. Akar T, Ayata B, Özeren M, Buran B, Bay A.** Zorunlu İç Göç Ruhsal ve Toplumsal Sonuçları, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2002:98
- 26. Karabulut K.** Doğu Anadolu ve Erzurum’daki Göç Olgusu ve Karın Göçe Etkisi Üzerine Bir Uygulama, *Birgün Pazar Eki*, 6 Kasım 2005:1
- 27. Gürbüz Ş.** Kırdan Kente Zorunlu Göçün Nedenleri ve Sonuçları, 8–11 Aralık 2005 Uluslararası Göç Sempozyumu, 1.Baskı, Sistem Matbaacılık, İstanbul, 2006:211–214.
- 28. Gürbüz M.** Yüreğir’e Göç Eden Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri ve Şehirleşme Sürecindeki Değişimi, 2007:2,5,10
- 29. Toroğlu E.** Niğde İli’nde Göç Faktörleri ve Göçler, Coğrafi Bilimler Dergisi, 2007:76
- 30.** Türkiye İstatistik Kurumu İstatistik Yıllığı, 2007:28, <http://www.tuik.gov.tr>. Erişim Tarihi: 17.02.2008
- 31. Yıldırım A.** Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç olgusu Üzerindeki Etkileri, Yüksek lisans tezi, Ankara, 2004:44
- 32.** <http://www.akdenizgocder.org/undp.pdf>, Erişim Tarihi 02.01.2008, Göç-der

- 33. Aksoy M.** Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Terörün Neden ve Sonuçları, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1998:1,3
- 34. Akbulut İ.** Yeni Türk Ceza Kanunumuza Göre Ülkemizde Kan Gütme Olayları, Türk İdare Dergisi, 2006:68,86
- 35. Sır A.** Namus Cinayetleri Anketi, Voice of Amerika, Amerikanın Sesi, 2003, Erişim tarihi 3.7.2008
- 36.** <http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm1.html>, Erişim tarihi 17.1.2009
- 37. Yiğit Y.** Din, Anarşi ve Terör, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008:18
- 38. Dönmezer S.** Her Yönüyle Tedhiş, Son Havadis Gazetesi, 10.11.1977
- 39. ErtenB.** TerörveTerörizm, http://www.ucnokta.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&file=printpdf&artid=745, Erişim tarihi: 03.03.2009
- 40.** Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr, Erişim tarihi: 28.01.2009
- 41.** <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eiddet>, Erişim tarihi: 28.1.2009
- 42. Kayacı A.** Çağın Polisi Dergisi, Uluslar Arası Terörizm ve 11 Eylül 2001'de ABD'ye Yapılan Terörist Saldırıları Sonrası Yaşanan Gelişmeler, 2001 Sayı 6:60, http://www.caginpolisi.com.tr/v1/yazdir.php?art_id=308, Erişim tarihi: 26.1.2010 saat:22:00
- 43. Wilkinson P.** Terrorism and the Liberal State, The Macmillan Press, Londra, 1977:49

- 44. Varol K.** Terör ve Sağduyu, Çağın Polisi Dergisi, 2007, Yıl:6 Sayı:71:39
- 45. Yalçın S.** Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizmin Dönüşümü ve Terörizmle Mücadele, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl:2 Sayı:4 Güz 2006:100-101
- 46. Karademir K.** İntihar Saldırıları, TEMÜH Dairesi Başkanlığı Yayınları No:12, Ankara, 2003:7
- 47. Gönültaş B.** Adana İlinde Mala ve Şahsa Karşı Suç İşleyen Çocukların Sosyodemografik Özelliklerinin Ortaya Konulması, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2009:57
- 48. Özgür M.** <http://www.caginpulisi.com.tr/37/55-56-57-58.htm>, Erişim tarihi: 30.01.2010
- 49. Yeşilyurt H.** Terörle Mücadele'de Yöntem,
<http://www.isref.org/index.php?pid=43&page=view&id=920>, <http://72.14.205.104/>.
Internet;accessed22 March 2008, Erişim Tarihi: 3.3.2009
- 50. Gökler B.** Terör Karşısında Çocuklar, Türk Psikoloji Bülteni, sayı 22, Ankara, 2001
- 51.** <http://www.kgm.adalet.gov.tr/tbmmkom/bazkan.pdf>, Erişim tarihi: 05.02.2010
- 52.** http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/02/05/suca_suruklenen_cocuklar_beraat_etti, Erişim Tarihi:
21.04.2010
- 53.** http://www.0-18.org/COCUK_GUNDEMI/diyorum%20ki/371.htm, Erişim Tarihi: 16.2.2010
- 54. Yücesan E.** Çağın Polisi Dergisi Sayı 48, Ankara, 2006:48

ÖZGEÇMİŞ

26.06.1984 yılında Kırıkkale’de doğdu. 2006 yılında Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi’nden, 2008 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden mezun oldu. 2007 Güz dönemi ile Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Tıp Anabilim Dalında yüksek lisansa başladı. 2006 yılı ile birlikte Adana Emniyet Müdürlüğü’nün çeşitli birimlerinde görev yapmaktadır.